

K A R D A S

Mēnesinis Mokslo ir Kritikos Žurnāls

No. 1. CHICAGO, ILL., SAUSIO (JANUARY) 1919.

MĒTAS VI.

"Kardo"

Apžvalga

KALĒDOS.

Kalēdas apvaikšējoja visas krikščioniškas pasaulis. Apie du tukstančiu metų atgal, gruodžio 25 d., esā gimes pasaulio atpirkējas, Kristus. Vienok nustatyti Kristaus gīmimo tikrā dienā nēra jokios galimybės. Niekas nežino, kada jis gīmē. Gruodžio 25 d. yra tik spėjimas.

Bet šta kas dar jdomu. Prieš krikščionybēs atsiradinā pagoniškas pasaulis ir-gi turējo īsisteigēs šventē gruodžio mēnesij. Suprantama, tā šventē pas juos turēdavo vī sai kitoniškā reikšmē.

Kaip žinia, gruodžio mēnesio pabaigoj, kaip yra sakoma, saulē atsigrīžta. Dienos darosi ilgesnēs. Šviesa imā apgalēt tamsā.

Pagoniškas pasaulis ir apvaikšēiodavō tā apsireiškimā. Jis džiaugdāvosī, kad saulēs spinduliai pradeda apgalēti tamsā.

Tēcina, kad Kalēdos yra pagoniško pasaulio palaikai. Tai šventei priduta tik kitoniška prasmē.

Ir krikščionis tiki, kad Kristus gīmē tuo tikslu, idant išganyti pasaulj. Jie tiki, kad užtenka nōrs paskutinēj mirties valandoj šaukties pas Kristū, — ir visi jū "griekai" bus atleisti.

Toku budu, pasak padavimū, līko išganytas nusidējēlis, kūris mirē ant kryžiaus sykiu su Kristum.

Nētikitnieji ī Kristaus atpirkimā atmēta tā pigios rūšies išganymā. Jie mano, jogei

niekas negali atleisti, apart to, kas jaučiasi nuskriaustu.

O tai juk daug sunkiau. Tai reiškia, jogei negalima padaryti kitam nuskaudōs ir buti išganyti. Krikščionis gali "griešyti" visā savo gyvenimā ir tik paskutinēj mirties valandoj šauktis ī Kristū.

Kad išganytū.

Netikintis neturi tos privilegijos. Jo išganymas ne vienos valandos darbas, bet viso gyvenimo.

Krikščionis laukia išganymo iš kito. Netikintis turi pats save išganyti.

Kas sunkiau:

Ar prašyti atleidimo to, kuriam nēsi skriaudos padarēs, ar to, kurj nuskriaudei?

Ne, ne! Musū niekas negali išganyti, apart musū pačių. Šimtus šimtū metų žmonēs laukē visokiū išganytojų. Niekas jū ne išganē. Neišganē tol, kol jie patīs neišsiganē.

Nieko pasaulyj nēra didesnio ir prakilnesnio už žmogū, o žmoguj už jo protā, išmintj.

Kuomet žmonēs mažiau tikēs ī išganytojus, bet labiau rūpīnsis savo išganymu, tuosyk pasaulis priims kitoniškā pavidalā.

Pakankamai jau mēs turējome krikščioniško "išganymo". Dviejū tukstančių metų patyrimas parodē, jogei krikščioniškais mytais ir pasakomis pasaulio negalima išganyti.

Ir gal nebe už kalnū tie laikai, kuomet žmonēs galutinai supras ir apkainuos tū pa-

sakų vertę ir patį savo spėkomis pasistengs išsiganyti nuo to pragaro, kuris egzistuoja ant žemės, o ne nuo to, kuris randasi krikščionių vaidentuvėj.

AR YRA PRAGARAS?

Chicagos lietuvių dienraštis, kuris atstovauja "aną pasaulį", taikėsi patiekti savo skaitytojams žinių apie tą vietą, kurioj nusidėjėlių dušionis mūsų paprasta ugnis "ice cream'u" atrodo.

Štai kun. Pr. Schuppe argumentai:

"Yra pragaras.

"Neabejojam apie tai taip pat, neabejojajame, kad yra Dievas, kaip neabejojame, kad ant dangaus yra saulė."

"Mūsų laikuose lengva susitikti su žmonėmis, kurie juokiasi iš pragaro, kurie apie jo buvimą abejoja, arba kurie atvirai sako, kad pragaras negali būti."

"Kyla klausimas: ar tieji žmonės, kurie tvirtina, kad pragaro nėra, užtektinai tikėjimo dalykuose yra apsišvietę? Ar gal, priešingai, jie nei kiek nežino teologijos?"

Kaip sau norite, bet keisti sutvėrimai tie teologai. Juo mažiau jie žino apie kokį nors dalyką, tuo daugiau jie kalba. Jie, lyg apuokai, gali matyti savo sapnus tik tamsoj, o dienos šviesoje jie nemato ir aiškiausių dalykų.

Pragaras tai grynai krikščioniškas išmislas. Pradžioje Dievas sutvėrė viską išimant pragarą. Sename Testamente pragaras reiškė kapus. Kuomet žydai mirdavo, jie nekeldavo į dangų, bet ilsėdavo kapuose (pragare). Taip tai sako senas testamentas. Pragaras, kaip bausmės vieta, liko išmislyta krikščionių. Prieš tai niekas nėjo į pragarą. Suprantama, niekas nenukeliavo ten ir po to, kaip jis liko išmislytas dėl tos paprastos priežasties, kad jo visai nėra. Tai buvo išmislyta tuosyk, kuomet žmonės buvo tamsūs. Daleiskime, kad pragaro buvimas būtų apskelbtas tik dabar. Žmonės būtų pasiuntę kunigiją į peklą ir jokio pragaro nebūtų. Pragarą aprašė ne Dievas, bet melgiai. Ar bent vienas iš kunigų yra buvęs pragare (jeigu jis būtų "sure thing" didžiama jų citų ten) ir matęs cypiančias dušias ir budelius-vėlnius? Biblijoj nieko nėra

K A R D A S

(SWORD)

Published every month by
Lithuanian Freethinkers' Federation of America
at 1413 N. Paulina Street, Chicago, Ill.

SUBSCRIPTION PER YEAR.

In the U. S. of N. A. \$1.00

In Canada and Europe \$1.25

Single copy 10c.

Mokslų, Literatūros ir Kritikos Žurnalas.

Leidžia

Lietuvių Laisvamųjų Federacija Amerikoje.
1443 N. Paulina Street, Chicago, Illinois.

PRENUMERATA METAMS:

Amerikoj \$1.00

Kanadoj ir Europoj \$1.25

Pavienis numeris 10c.

Entered as second class matter Nov. 16, 1918, at the Post Office at Chicago, Illinois, under the Act of March 3, 1879.

ra kalbama apie šakes ir kitokius kotavojimo įrankius. Tai bažnyčios pragaro "patobulinimas".

Dar vienas kun. Shupės nesumušamas argumentas.

"Prigimtas protas patvirtina tikėjimo tiesą apie pragarą. Vienas bedievis gyrėsi, kad netiki į pragarą. Tarp klausytojų buvo vienas protingas, rimtas žmogus. Jisai skaitė sau priedermę uždaryti burną drąsuoliui. Užtatai paklausė jo:

- Tamsta, žemiškieji karaliai turi kalėjimus nepaklusniems pavaldiniams nubaušti; kodėl gi Dievas visos pasaulės karalius negalėtų turėti kalėjimo bausti tiems, kurie niekina Jojo didenybę.

"Bedievis nūtilo. Pastatyta jam priešais jo paties sanprotavimo pasekmė. Tasai sanprotavimas parodo, kad jeigu karaliai turi kalėjimus, tai Dievas turi turėti pragarą".

Na, ir argumentai! Pažiūrėkime, kur jie veda. "Jeigu karaliai turi kalėjimus, tai Dievas turi turėti pragarą!"

Puiku. Bukime logiška iki galo. Karaliai kalėjimus turėjo tol, kol žmonės norėjo. Dabar jų gadyne praėjo. Jiems paties prisieina citi ten, kur jie kitus siųsda-

vo. Vadinasi, tas pats turi atsitikti ir su visatos karaliaus kalėjimu-pragaru. Kito išėjimo nėra.

Dabar atsakysime į tai, kodėl Dievas negali bausti tų, kurie niekina. Jojo didenybė" (nesuprantame, kodėl tokis menkas titulas; blogiausiame atvėjyje, reikėjo pavadinti "Jojo Skaistybe" arba Jojo Šviesybe").

Dievas yra viską žinąs. Pirmą negu žmonės gimsta, jis žino, ką jie veiks. Be jo valios nei plaukas nuo galvos nenukrinta. Jeigu Jis viską gali padaryti, tai dar labai gerai, kad jis nenubaudė žmonių bilioną metų anksčiau jų sutvėrimo. Tikėjimas, kad Dievas sutvėrė žmogų ir leido jam gyventi ant žemės, išanksto žinodamas, jogei tasai žmogus savo darbais užsitarnaus pragaro (o užsitarnaus todėl, kad Dievas to nori; be Jo žinios juk nieko neįvyksta pasaulyje), – galėjo gimti tų žmonių galvose, kuriems truksta vieno šulo.

Graikų mitologijoje irgi kalbama apie bausmės vietą. Jinai, tečiaus, skirtinga nuo krikščionių pragaro. Tai nepaprastai šalta, drėgna ir tamsi vieta. Matomai, krikščionys nuvyko į graikų peklą ir susikūrė ten ugnį, kad susišildžius. Nuo to laiko pragaras liko šilta vieta.

Niekas neima serioziškai graikų mytus. Krikščionių mytai apie pragarą irgi pradeda atgyventi savo dienas.

"Ant galo -- sako Leselie Stephan jūsų tikėjimas silpnėja. Žmonės suprato, kad jūs nieko nežinote apie jį; kad dangus ir peklą yra tik sapnai; kad stropus kunigas, kuris sako, jogei aš degsiu amžinoj ugnij už netikėjimą į prietarus, žino apie užgrabinį gyvenimą tiek, kiek ir aš žinau, o aš žinau apie tuos dalykus tiek jau, kiek žino mano šuo. Bet man vėl kartojama: jūs klystate. Tik tikėk į ką-tai, o mes padarysime didžiausį palengvinimą. Pragaras nebus karštas; jame bus vidutiniška temperatūra, atsakanti higienos reikalavimams. Pagalios, pragare bus gal tik Judošius ir dar vienas kitas stambesnių grietninkų. Net patys velniai gali tikėtis išganymo, jeigu jie pasitaisys".

Vienas didžiausių pasaulio poetų, Miltonas, savo poemoj "Paradise Lost", sako:

"Aš leidau karvelį, kad surastų pragarą.

Bet karvelis sugrįžo ir tarė: tavo protas yra tau ir dangus ir pragaras".

Taip. Ir dangus ir pragarsa randasi protę. Jeigu jį pripildysite visokiais mytais, prietarais ir burtais -- jis pasidarys pragaru. Bet jeigu bandysite įgyti šveikų žinių -- ką prakilniausi žmonės veikė ir manė -- tuosys jus protas pasidarys dangum.

"Mano protas dėl manęs yra visa viešpatija".

CHAMIZMAS.

Lietuvių literatūra menka, silpnutė. Ji randasi dar tik lopšyje. Mažai mes teturime gabių rašytojų. Juos galima ant pirštų suskaičiuoti. Ypač neturtinga mūsų dailioji literatūra. Vis nedrąsus bandymai, o tankiausia pamėgdžiojimai.

Sakoma, kad literatūra tai žmonių dvasios atspindis. Iš jos galima sužinoti kuo žmonės gyvena, ką jie veikia ir ką jie mano. Tai savo rušies rekordas. Ir juo rašytojas beletristas geriau pažįsta žmones ir gambiau moka perduoti jų pergyvenimus, jausmus, troškimus, viltis ir svajones, -- tuo jis yra skaitomas talentingesniu.

Kasdieną mes skaitome laikraščiuose pranešimus apie visokias nelaimes. Jie nedaro į mus didelio įspūdžio. Šiandie perskaitome, ryto užmiršame. Bet, sakysime, mes skaitome apysaką, kurioje aprašoma išsvajoto asmens nelaimės: jo svajonės, kova ir nepasisekimai. Juste nepasijuntame kaip kas tai pradeda kutenti mūsų jausmus. Mes tarvum sykiu su veikiamuoju asmeniu pergyvename nelaimes, užjaučiame jam, galime jo. Sasitveria iliuzija, jogei mums kokie tai žmonės pasakoja savo nelaimes ir džiaugsmus, savo bėdas ir vargus. Prieš mūsų akis piešiama gyvenimo lekcijos: tokie ir tokie žmonės gyvena taip, ir štai jų gyvenimo rezultatai. Iš kitos pusės, mes geriau pradedame suprasti žmones. Paprastai, realiaime gyvenime mes pažįstame nedaug žmonių: savo šeimyną ir vieną kitą intymiškesnį draugą. O kiti -- tai tik kepuriniai pažįstami: sueinam "sveiks-sudiev", numauname kepures ir einame kiekvienas savais keliais. Jų svajonės, jų bėdos, jų pasisekimai ir nepasisekimai mums nežino-

Laisvės minties sėjimas.

mi. Literatura praplečia mūsų regatį: Ji duoda, taip sakant, progos būti liudytojais kitų žmonių gyvenimo. Realiam gyvenime didžiūma žmonių dėvi maskas: jie stengiasi rodytis ne tokiais, kokiais jie iš tikrųjų yra. Literatura nesiinteresuoja maskomis. Ji stengiasi nupiešti vidutinę žmogaus pusę, o ne išlaukinę, ir tai jos didžiausias nuopelnas.

„Žmogaus širdis, – sako vienas didžiausių pasaulio kritikų, Georg Brandes, nėra pastovus prudas, greičiau tai yra audringa jūra, kurios gelmėse gyvena visokie sutvėrimai. Literatūros pirmas ir paskutinis tikslas ir yra apšviesti tas gelmes ir parodyti kur kas randasi“.

Tokia tai literatūros misija.

Grįžkime dabar prie lietuvių literatūros. Kaip jau sakėme, lietuvių literatura biėdna talentais. Vienok, vieną-kitą įžymesnį rašytoją galima surasti. Prie įžymesnių rašytojų, be abejonės, priklauso ir Žemaitė.

Niekas, turbūt, geriau neatvaizdino sodiečio-pilksermėgio gyvenimą, kaip Žemaitė. Ir gal niekas geriau už ją to gyvenimo ne-

pažįsta. Užtenka perskaityti jos „Paveikslus“, kad supratus ant kiek jai buvo artymi sodiečiai ir ant kiek jina gerai pažįsta juos.

Jinai gryno vandenys realistė. Skaitant jos raštus geriau pradėdi suprasti Lietuvos kaimiečius su jų geromis ir blogomis pusėmis.

Bet tai dar ne viskas. Žemaitė visuose savo raštuose raudonu siulu praveda savo užuojautą nuskriaustiesiems. Ji aiškiai parodo savo simpatijas: visuomet stoja nuskriaustųjų pusėn.

Jos gabūs pasakojimai ir paprastumas patraukia žmones. Ir vargiai klysime pasakę, kad Žemaitė yra populiariausia rašytoja lietuvių tarpe.

Ir Žemaitė visuomet buvo mylima progresyvių žmonių ir neapkenčiama atžagareivių. Mes puikiai atsimename 1912 m. Tuosyk pasirodė jos dviveiksmė komedija „Apsiriko“. Vilniaus atžagareiviška „Viltis“ pripasakojusi Žemaitėi komplimentų už jos praeities darbus, padarė išvadą, jogei jinai „apsiriko“ išleisdama į švietą savo veikalą. Esą per daug juodais ruožais piešiama kle-

bonija! Girdi, reikia tas ydas taisyti, vienok, nereikia daryti tokios "operacijos", kokią daro Žemaitė. Apskritai imant, operacijos esančios pavojingos.

Bet Žemaitė nepermainė savo įsitikinimų. Ji pasiliko ištikima savo idejoms. Ką ji mąstė, tai visuomet ji drįso pasakyti. Taip, ji drįso nutraukti kaukę nuo hipokratų ir parodyti, kas dedasi už kulisų.

Ir dabar... dabar primetama jai, kad jina nieko neuveikusi! Esą jina niekuomet nebuvusi su darbininkais! Jos paliuosuoti nuo mokesnių negalima: tuosyk, girdi, visos bobos pradės to paties reikalauti... Socialistams garbės narių nereikia: negali užsimonėti -- važiuok sau sveikas iš kur atvykęs!

Tuo pačiu laiku nesidrovima viešų įžeidimų, išniekinimų.

Ir septynių dešimčių metų su viršum senutei, kuri visą savo gyvenimą pašventė kovai už geresnį buvį, visur ir visuomet grynė darbininkų reikalus, — prisieina išgirsti nuo tų pačių darbininkų tokias ciniskas pastabas.

Ką tatau reiškia? Tai reiškia nė daugiau nė mažiau, kaip tik chamizmas. Musų visuomeniniame gyvenime chamas tai paprastas apsireiškimas. Jo žinojimas yra atbulai proporcingas jo drąsai: juo mažiau jis žino, tuo labiau jis šaukia!

Kad tokių chamų randasi pas mus, tū, turbūt, niekas neužginčys. Užtenka nueiti į prakalbas, kad pamatyti jų. Jie visur ir visuomet kelia "liarmą".

Vieno angliško chamo užklausė, kokių būdu jis galėjo gyventi Vokietijoje nepažindamas vokiečių kalbos?

— Matote, — atsakė tasai, — aš žinau vieną francūzišką žodį "pardong". Jei kas man reikėdavo paimti, aš be jokių ceremonijų imdavau ir sakydavau "pardong". Ir šekdavosi kuopuikiausia.

Mūsų chamas ir ant tiek nėra mandagus. Jei jis užsimano ką nors padaryti, jis nesako jokių "pardongų", o daro kas jam ateina į galvą. Užsimanė iškolioti žmogų — ir valiai be niekur nieko.

Chamas nieką nežino, nieko žinoti nenori ir nemano, kad kas nors būtų galima žinoti.

Prakalbos. Kalba vienas žymiausių mu-

sų veikėjų. Kalba rimta, turininga. Tik štai pasigirsta balsas:

— Ką jis ten pliauškia! Aš senai žinau tuos dalykus...

Tą pastabą daro ultra-radikalas, kuris savo pavardę kryžium pasirašo... O vienok jam nieko nėra naujo nei danguj nei ant žemės: jis viską žino.

Ir skaudu ir graudu. Taip, skaudu, kad tokie dalykai dedasi pirmeiviškos visuomenės tarpe. Jei tai būtų paviensi apsireiškimas, — mes numotume ranka ir tylėtume. Bet dabartės tas mūsų chamas įsivyravo visur. L.S.S 4-tos kuopos kai-kurių narių pasielgimas su Žemaitė parodo kaip toli jau chamizmas nuėjo.

Charonas perveždavo per Stiklą tik tokias dušias, kurios galėdavo jam užmokėti už tą darbą. Matomai ir ketvirtoji kuopa pradės kreipti domos ne į nario idejinius įsitikinimus, bet į jo mokesnių knygelę... Žemaitė, senutė Žemaitė, kuri nebeišgali užmokėti nario mokesnio, darosi kuopai nereikalinga!

Čink Perkune, mes nenorime įtarti visą kuopą. Mes gerai žinome, kad joje randasi kiltų narių. Mes manome, jogei jie nemažiau už mus pasipiktino savo "draugų" pasielgimu.

Ir yra ko piktinčios! Kuomet niekinama tokia ypata, kuri visą savo gyvenimą tarnavo žmonijai labai — tuosyk negalima tylėti. Ir kas-gi ją niekina? O-gi tie žmonės, kurie vakar degino ir niekino tuos dievus, kuriems šandie kloniojasi ir tarnauja. O ryto, reikia manyti, jie suras sau naujus dievus. Vakare jie buvo aršiausiais anarchistais ir socializmo smerkėjais, gi šandie virto ultrasocialistais. Į ką jie "išsivystys" ateityj, — mes atsisakome pranašauti.

Tečiau, mes drįstame manyti, jogei netolimoje ateityje tie, ponams bus užkirstas kelias. Ant galo, žmonės suprās, jogei dang šaukti dar nereikia daug žinoti.

NAUJI METAL.

Seni metalai praėjo, dingę, kaip "garsas virpantis erdvėbėj".

Praėjo vienas baisiausių metų.

Kiek gyvasčių jis nusinešė? Kiek griuvėsių

jis paliko užpakalyj savęs? Kiek vilčių jis sunaikino?

Nesužinoti, nesugalvoti.

Be jokio linksnumo mes jį pasitikome, be didelio gailėsio mes jį palydėjime.

Tokių metų mes nebenorime susilaukti. Nenorime.

Bet kas mus laukia sekamais metais? Ko mes gero galime laukti, tikėtis?

Šie nauji metai — nepaprasti, ypatingi. Bėgiu jų turės būti nuspręstas visos Europos likimas.

Su šiais naujais metais pradės savo istoriją daugybė naujų tautų. Tai jų atgimimo metai.

Taip. Šis metas turės taisyti tai, ką naikino pereiti keturi metai.

As pataisys?

Audros nulaužtas medis nebeauga, nuskinta gėlė nebežydi. Jie miršta. Tai nebe-pataisoma.

Ir šis naujas metas tegalės pataisyti tik dalį to, kas sunaikinta. Mažą dalelę...

Bet visgi tai konstruktyvis darbas. Visgi yra viltis, kad užstos nauja gadynė.

Juodieji debesys jau nuslinko. Dangus pradeda blaivyti.

Ir mūsų pirma ir paskutinė priedermė yra — dalyvavimas tame tveriamajame darbe.

Mes galime. Jei neviėnoku, tai kitokių būdu.

Bandykime tik.

Kada namai dega, langų niekas nepaiso.

Mes irgi privalėtume nekreipti dėmesio į "langus, kuomet gaisras grėsia visam "namui".

Ar mes suprasime tai šiais metais?

Iki šiol nepajiegėme to suprasti.

Užtat mūsų darbas ir buvo toks neproduktyvis. Ką vieni tvėrė, — kiti ardė.

Tuo tarpu klerikalizmas tarpo, bujojo ir stengėsi įsteigti tokią "Laisvą Lietuvą", kurioj "bedieviams" ir socialistams su jų "keistomis teorijomis" nebūtų vietos.

Stovime ant slenksčio naujos gadynės slenksčio. Pasistengkime suprasti tatau. O supratę pasistengkime suorganizuoti visas mūsų progresyvės visuomenės spēkas.

Kur du pešasi — ten trečias naudojasi.

Pereitais metais mes kovojome tarp sa-

vęs ant "žut-but" dėl tuščių žodžių ir frazių.

Idejos priešai pasinaudojo tuo. Jie sustiprino savo pozicijas. Pasidarė galingais.

Ant galo, supraskime, kad jų galybė — tai mūsų klaidos. Išmintingi žmonės iš savo klaidų pasimokina. Kartą padarę klaidas, jie vengia jų ateityj.

Vengkime ir mes jų. Su naujais metais užtraukime ir naują giesmę.

Laisvės giesmę. Solidarumo giesmę.

Progresyvė visuomenė turi daug bendrų reikalų. Tuos bendrus reikalus ji ir privalo bendrai rišti.

Šiais metais bandykime surasti tai, kas mus suvienytų, o ne tai, kas mus atskirtų.

Priešingai — mūsų žodžiai ir darbai nu eis niekais. Mes sustiprinsime tik priešų poziciją. Mes, taip sakanč, nematysime miško iš už medžių.

Užtat šiais metais nebepaisykime langų, kuomet liepsna pradeda apimti visus namus. Gelbėkime namus, o ne langus. Tikras priešas randasi klerikalizme, o ne išsvajotuose "social-patriotuose".

Neišdegė.

"Jeigu jūsų dievai, — kartą pasakė senovės galvočius, — jaučiasi įžeistais, tegul jie patįs ir nubaudžia įžeidėjus."

Suprantama, dievai niekur ir nieką nebauzdavo, bet užtai jų vardu buvo nukankinta milijonai žmonių.

Už dievų įžeidimą.

Ir dvasiškija uoliai gindavo dievų reikalus.

Dievai pranyko: užleido vietą vienam Dievui. Ir dvasiškija stropiai ėmė daboti, kad niekas nedrįstų įžeisti jo.

Laikai atsimainė.

Bažnyčia liko atskirta nuo valstijos.

Bet prie kiekvienos progos bažnyčia su valdžios pagelba stengėsi užstelbti laisvąją mintį. Tiesioginiu būdu to nebebuvo galima padaryti. Valdžia nesikiša į religinius dalykus. Griebiamasi klastų. Tikslas pateisina įrankius.

Cicero laisvamanių byla — tai puikiausias pavyzdys. Norėta užčiaupti laisvamaniams

burna. Bet nebe tie jau laikai. Pasikėsini-
mas nepavyko. Ir reikia manyti, jis nebe-
pavyks ir ateityj.

Katalikų bažnyčia.

Girdi, šimtmečiai prabėgo, sako "Vytis,"
o katalikų bažnyčia bujoja. Ešą nickas jos
nejstengė sugriauti.

Tikra tiesa. Iš kitos pusės, tiesa ir tai,
kad šimtmečiai prabėgo, o tamsumas ir ig-
norantizmas žmonių tarpe tarpsta ir bujo-
ja. Ir kas svarbiausia, kur žmonės tamses-
ni, ten jie yra didesniais katalikų bažnyčios
pasekėjais. Vadinasi, katalikų bažnyčia ir
tamsumas eina ranka į ranką.

Debatų.

Nuo sekamo numerio "Karde" pradės til-
pti raštiški debatai, kurių eis per šešis nu-
merius. Debatų tema: "Darvinizmas". Už-
stoja K. Augustinavičius, prieš—A. Marge-
ris, Loyolos universiteto studentas.

PRANEŠIMAS.

Kaip žinia, "Kardui" prisiėjo pakelti daug
nesmagumų. Pačta buvo sulaikius du nu-
merių. Tos priežasties dėl jis negalėjo re-
guliariai pasirodyti. Bet dabar tos kliūtys
liko prašalintos. Gauta antros klesos siun-
tinėjimo teisės. Nuo šio laiko "Kardas" eis
reguliariai kas mėnesį. Jis bus 32 p. dy-
džio.

Krikščioniškas pragaras.

DEDE SAMAS MIRA - UNCLE SAM SLEEPS.

LAISVAMANYBE

Nieko nėra fobulo. Viskas bėga, viskas mainosi, viskas naudinga savo laiku ir savo vietoj.

Seniau buvo manyta, kad žmogus nesimaino: esą kokių jis buvo vakar, tokių jis yra šiandien, tokių jis pasiliks ir ryto. Tačiau, faktai parodė visai ką kitą. Pasirodė, kad žmogus nuolat mainosi. Mainosi visakame. Net jo kūno išvaizda keičiasi: kaip išlaukinė, taip ir vidujinė. Visa eilė tyrimų įtikino mokslininkus, jogei žmogaus kūno konstrukcijoj esama daug disharmonių, netobulybių. Pavyzdžiui, akloji žarna. Tai visai nereikalingas organas. Be jo žmogus pilnai gali apsieiti. Negana to, kad akloji žarna yra nenaudinga, bet labai tankiai ji užkenkia visam organizmui. Kam gi nežinomas aklosios žarnos uždegimas (apendicitis)? Ta liga ne tik kad kankina žmogų, bet labai tankiai iššaukia mirtį. Operacija darosi neišvengiama. Ir tik pašalinus tą bereikalingą organą, žmogus gali pasveikti.

Tie bereikalingi organai — tai senovės palaikai. Tai liekanos, kurias mes paveldėjome nuo mūsų protėvių, gyvenusių daug tūkstančių metų atgal. Tos liekanos kadaise buvo būtinos žmogaus organizmui. Jos atlikinėjo naudingas kūni funkcijas. Be jų žmigus negalėjo gyventi.

Mūsų visuomeninio gyvenimo strukturoje irgi randasi daug bereikalingų liekanų. Tai gyvenimo disharmonijos. Viena tų disharmonių, be abejonės, yra religija, dogmatiška religija. Ji — lyginai kaip akloji žarna yra senovės liekana. Nėra kalbos, senovės religija buvo naudinga. Ji užėmė ytin svarbią vietą žmonių gyvenime. Ir labai klysta tie, kurie mano, jogei religija išgalvojo kunigai savo naudai. Pakartojame, religiją savo laiku ir savo vietoj buvo reikalinga.

Laikas bėgo. Žmonių žinojimas didinosi. Pamažėl pradėta geriau suprasti gamtos paslaptis. Kas pirma buvo skaitoma neišaiškinamu, viršgamtišku, — liko išaiškinta ir suprasta. O religija taipgi aiškina visokius

apsireiškimus. Aiškina mytišku, legenda-rišku budu. Imkime pasaką apie pasaulio sutvėrimą. Kol žmonės neturėjo tikresnių žinių apie pasaulį, — jie tikėjo tai legendai. Bet štai atsiranda visa eilė žmonių, kurie pradeda abejoti biblijos pasakojimams. Jie studijuoja, tyrinėja gamtos apsireiškimus. Ingyti faktai priešinasi senovės pasakoms. Prasideda konfliktas. Nors religija ir negali patenkinti išaiškinti pastatytus klausimus, vienok ji atsisako priimti naujus išvadžiojimus. Ji sukieta savo dogmose, pasidaro konservatyvė. Nuo to laiko religija ir pasidarė nieku daugiau, kaip tik tąja nenaudinga akląja žarna: ji pradėjo kenkti žmonių pirmynceigai. Kiekvienas naujas išradimas rasdavo aršiausį priešą religijos asmenų. Susidarė kunigų kasta, kuri pavergė žmonių mintis. Kiekvienas turėjo manyti taip, kaip Rymui patiko. Visi kiti buvo apšaukiami eretikais. Mintis, pasak Voltaire'o, šoko surakinta retėžiuose.

Laikas slinko. Nauji obalsiai, nauji mokslo atradimai pamažėl plėtojosi žmonių tarpe. Nelengvas tai buvo darbas. Religija visur atkakliausiu budu kovodavo su naujanybėmis. Ir tik po galutinio pralaimėjimo pasitraukdavo iš kelio. Štai Galileo paskelbia savo teoriją. Dvasiškija apšaukia jo išvadžiojimus klaidingais, eretiškais. Esą jie priešinasi šv. raštui. Galileo priverstas yra atsisakyti nuo savo mokymo.

Išsižadėk savo eretiškų idėjų arba mirk buvo jo dilema.

Jis išsižadėjo... Bet išsižadėdamas pastebėjo:

Žemė visgi sukasi!

Ir jina sukosi nepaisant dvasiškijos. Kibirkstėlė žinojimo didinosi ir pavirto į gaisrą. Ir dvasiškija turėjo nusileisti: pripažinti, kad žemė sukasi!

Kur tik mes nepažvelgsime visur tas pats. Rymas apibrėžė ratą ir prisakė:

Toliau tos linijos nevalia eiti.

Bet žemė sukosi.

Laisvos minties niekas negalėjo užstelti: nė grasinimai pragaru, nė inkvizicijos kan-

kinimai.

Kiekvienas mokslo atradimas tai smagis religijai. Kur tik mokslas padarė vieną žingsnį pirmyn, ten religija turėjo daryti vieną žingsnį atgal.

Ačiu tam apsireiškimui, religija pradeda reformuotis. Jinai bando prisitaikinti prie naujai susitvėrusių apyvokų. Tokiu tai būdu atsimetė protestonai, kalvinistai ir kitos sektos nuo Rymo. Tos religinės sektos taikėsi prie tuolaikinio mokslo. Išpradžių viskas ėjo gerai. Bet kiekvienas naudingas dalykas, laikui bėgant, pavirsta į blėdingą. Tatai apsireiskia visur ir visuomet. Nieko nėra amžino. Paimkime paprasčiausį pavyzdį. Kada žmonės slovėjo ant žemės civilizacijose laipsnio, jie apdirbinėjo žemę žagre. Tai buvo labai naudingas įrankis. Bet laikui bėgant išrasta geresnė, tobulesnė žemdirbystės įrankiai. Ir žagrė pasidarė visai bereikalinga. Gi tie, kurie po senovei apdirbinėjo žemę žagre, gaudavo iš to tik blėdį, sugaišdavo ilgiau, blogiau žemę išdirbdavo ir gaudavo blogesnius javus. Tas pats ir su visuomenės įstaigomis. Kartą jos buvo naudingos, paskui pasidarė bereikalingomis, o ant galą, blėdingomis, ir turėjo užleisti vietą naujoms.

Lyginai tas pats atsitiko ir su reformuotomis religijomis. Išpradžių jos buvo naudingos. Jos mažiau talpino sąvyje mytų, prietarų, nekad katalikų tikėjimas. Bet žmonių žinojimas didinosi. Visokie gamtos apsireiškimai pradėta aiškinti natūraliu būdu. Tuo tarpu tikėjimas skaitė tai virš gamtiškais apsireiškimais. Ir štai tarp mokslo ir natūrijų religinių sektų konfliktas pasidarė neįvengiamu. Šiame atveįjy, religija pasidarė kenksminga žmonių progresui.

Dabar kyla klausimas, kas daugiausia prisidėjo prie žmonių progreso pastumėjimo?

Atsakymas gali būti tik vienas, vienų vienas: tie žmonės, kurie laisvai manė, kurių mintys nebuvo surakintos dvasiškijos retėžiais.

Tokius žmonėmis buvo Galileo, Bruno, Kopernikas, Ticho de Brahe, Hobbes, Voltaire ir tukstančiai kitų.

Kadaise mums teko girdėti sekamą pasaką. Tulas žmogus užsimanė atrasti priežastis kai-kurių gamtos apsireiškimų. Jis nu-

ėjo prie jūros kranto ir atsisisėdo. Užsimastė, paskendo mintyse. Tuo tarpu prisiartinėjo prie jo kokis tai šventasis (Augustinas, rodosi):

Ko jūs taip užsimastėte?

Matote, aš noriu suprasti, delko įvyksta jūros užplūdimas ir nuplūdimas ir tas nepalaujamas jės judėjimas.

Matote tą duobelę?

— Taip.

Paimkite šitą šaukštuką ir bandykite perpilti visą vandenį iš jūros į tą duobelę.

Bet tai negalima!

Taip jau negalima suprasti ir Dievo galybės — pasakė šventasis.

Tai tipiška pasaka. Ji parodo, kad tikėjimas neakstino žmonių mintis, bet slopino jas. Dievo galybė neišaiškinama, nesuprantama ir todėl nereikia kvaršinti sau galvos visokiais klausimais. Religija yra ta mūsų geroji mama, kuri aukso kudiakystės metuose į klausimą: iš kur atsirado sesutė? — atsakydavo mums: "Vaikeli, tai garnys atnešė".

Žmonės trokšta žinojimo, o religija migdina jų protus garnio pasakomis. Ir jie tiki, lyginai kaip kudiakis kad tiki mamai.

Bet ne visi tiki, ne visi. Kai-kuriems pasiseka pasiliuosuoti nuo kudiakystės pasakų. Jie pradeda laisvai manyti ir laisvai tyrinėti. Tie žmonės yra žinomi, kaipo laisvamanių.

Ir tukstančiai pavyzdžių parodo, kad laisvamaniai buvo teisingi, o tikintieji klydo.

Žingsnis po žingsnio bažnyčia traukėsi atgal. Laikas nuo laiko bažnyčia yra priversta priimti tas tiesas, už kurias jinai baudė ir persekiojo jų skelbėjus.

Krikščionys skelbdavo, jogei milijonai ir milijonai žmonių, kurie netiki į Kristų, degs amžiname pragare. Dabar jie permainė savo nuomonės tamė klausime.

Jie sakydavo, kad kiekvienas nekrikštytas vaikas eis į pragarą. Dabartės nebeskelbia tų nesąmonių.

Jie tikėdavo į raganas. Ir milijonai nekalbų miterų buvo sudeginta viduramžiuose ant laužų. Dabar jie nebenori kalbėti apie tuos laikus.

Jie tikėjo į Adomo, Jėvos ir visurotino tvano legendas. Dabartės jie vadina tai ale-

gorijomis.

Jie tikėjo, kad pasaulis buvo sutvertas i šešias dienas. Gi dabartės jie surado, jogei Dievo laikuose viena diena galėjo tęstis šimtus tukstančių metų!

Jie skaitė Darwino mokslą didžiausia heresija. Bet dabar... Dabar net katalikai dalinai pripažįsta jį.

Jie tikėjo, kad saulė sukasi apie žemę. Gi tie, kurie manė kitaip, buvo apšaukiami laisvamaniais, bedieviais ir "siūnčiamis pragaran". Bet dabar! Dabar jie skelbia, kad Kristus buvo Dievas ir nekaltai prasidėjo; kad tie, kurie tiki į Kristų, eis į dangų, o tie, kurie netiki, — pražudys savo dusias; kad tris asmenys yra vienas asmuo. Visi tie, kurie abejoja tų "tiesų" teisingumu, yra apšaukiami bedieviais, laisvamaniais.

Ką visa tatau parodo? Štai ką. Kad praeityje laisvamanių skelbtus obalsius bažnyčia jau priėmė; kad kiekvienas dabartės gyvenantis krikščionis už savo įsitikinimus būtų svilnamas ant laužo viduramžiuose.

Civilizacija yra subudavota iš "herezijų", tų žmonių, kurie laisvai mąstė ir drąsiai kalbėjo. Tie žmonės buvo vadinami bedieviais, kada jie gyveno. Dabartės jie skaitomi žmonijos labdariais.

Tokie tai istorijos faktai.

Kaip matote, laisvamanybės tikslas yra prakilnus. Jis susiveda prie sekamo dalyko: paliuosuoti žmonės nuo prietarų. Bet tai, taip sakant, griaujamasis darbas. Kuomet suiręs namas yra sugriautas ir vieta apvalyta, tuosyk reikia statyti naujas namas. Čia prasideda laisvamanybės tveriamasis darbas. Negana paliuosuoti žmones nuo prietarų, bet reikia juos ir šviesti. Laisvai manyti nereikia manyti taip, kaip nori, bet

taip, kaip reikia. Tos priežasties delei mes bandysime patiekti skaitytojams daugiau žinių iš mokslo srities.

Yra susidėjusi legenda apie vieną japonietę Jinai gavo nuo ko tai gėlių sėklas. Mažyčiai juodi grudeliai. Nieko ypatingo juose. Jina pasiulė savo draugėms, — tos atsisakė priimti. Tuosyk jinei pasodino grudelius ir diena iš dienos rupestingai apžiūrino juos. Praėjo vos pora mėnesių ir maži grudeliai išaugo į puošnias, skaisčias gėles. Gi draugės pradėjo prašyti tų grūdelių, kurių seniau nenorėjo imti. Mokslo žniūs yra tokie jau grudeliai. Iš pradžių jos nėra patraukiančios, bet, juo tolyn, tuo labiau jos žavėja žmogaus protą. Iš pradžių žmonės nenorėjo priimti, — lyginai kaip tos naivės draugės, — mokslo faktų, bet paskui... Paskui jie pradėjo prašyti tų žinių.

Vienok žmonės šviečiasi pamažėl. Jie nėra įpratę mąstyti. Jų protas konservatyvis. Ir gal dar nemažai praeis laiko, kol žmonės supras tą paprastą tiesą, jogei mūsų gadinėj religija yra taip jau reikalinga, kaip akloji žarna.

"Mano kalbos, — pasakė Sokratas, — budina žmonių apatiškus protus lyginai taip, kaip kuisio įgilimai kad priverčia tinginį arklį budėti".

"Kardas" irgi bus tokiu budintoju. Jam rūpės išbudinti žmones. Tiesa, kartais sapnai yra nepaprastai malonūs. Bet praleisti visą savo gyvenimą sapnuose yra neišmintinga. Juo greičiau žmonės išsiblaivys nuo savo sapnų, tuo geriau. Taip, sapnuojant negalima tinkamai gyvenimas tvarkyti. Reikia išsiblaivyti.

Užtektinai ilgai mes tikėjome sapnams, — dabar mes norime žinoti.

WE DON'T WANT
REASON
WE WON'T HAVE
ARGUMENT.
WE WANT ONLY
BLIND, STUPID, ABJECT
FAITH
and
OBEEDIENCE!

IF GOD WONT
DAMN
THE
INFIDELS,
WE WILL!

WE IGNORE
SCIENCE,
DESPISE
EVOLUTION,
HATE
FREE THOUGHT,
and
CURSE
INVESTIGATION!
LORD HELP US!
BRETHREN! US PREY!

THE COWARD'S REFUGE.

WE ARE PRIVILEGED CHARACTERS;
WE ARE LICENSED TO
ABUSE, BELIE, SLANDER and INSULT
ALL THOSE WHO DO NOT
ACCEPT OUR DOGMAS!!
WE ARE PROTECTED
Both By **LAW** and the **BRUTE FORCE**
of our IGNORANT FOLLOWERS!!
**DON'T YOU DARE
DEFEND YOURSELVES!!!**
**SUBMIT! BOW DOWN! CRINGE! CRAWL!
GROVEL and DEBASE YOURSELVES!!!**

Manson Heston

PRIVILEGIROUTI ASMENS.

V. M. Doroševičius.

VATIKANAS

Net "džentelmonų karalius," "gero tono pavyzdys," karalius Edvardas VII, negalėjo susilaikyti, kad neišreikšus savo nusistebėjimo, kuomet Vatikane jam perstatė viduramžių rubuose apsirėdžiusį poną, kuris pasikloniojo pagal visas etiketo taisykles:

—Kelių viršininkas!

Edvardas VII ką tik pesušuko:

—Kokių?

O mėnesis prieš tai atsitiko nuotikis, dėl kurio Ryms gyventojai gardžiai pasijuokė.

Švento Angelo pilies sargas skambučiu iššaukė sargybos viršininką.

Tiltu važiuo puošni karieta, padabinta auksu. Šeši balti arkliai vežė ją. Vežėjo ir liokajų rubai švyturiavo blizgučiais.

Sargybos viršininkas, — jaunas oficerias, provincialas, nesenai perkeltas į Rymą, — nusprendė:

Karalienė!

Paliepė mušti į bubną.

Sargyba sustojo į glitą, sužvangėjo šautuvais ir atidavė pagarbą besiartinančiai karietai.

Nustebusiai žiūrėjo iš karietos ponas akominiuose rubuose ir su aukso grandinių ant kaklo. Jis negalėjo suprasti tos pagarbos prasmę.

Nelaimingas ofisieras susiėmė už galvos:

Karaliaus karcivjai atidavė garbę popiežiaus tarnui!

"Priešui!"

Oficiera nubaudė.

Dėl to atsikimo buvo daug juokų.

Bet kaipgi galėjo žinoti vargšas-provincialas, kad taip iškilmingai Ryme važinėjas naujai popiežiaus paskirtas... pačtų viršininkas.

—Kokių?

Popiežius neturi valstijos, — bet visi senovės urėdai pasiliko.

Vatikano soduose randasi ne keliai, bet takeliai. Vienok užlaikoma kelių viršininkas.

Popiežiaus pačta panaikinta 30 metų su viršum atgal. Bet pačtų viršininkas pasili-

ko.

Visa tai reikalauja tam tikro užlaikymo, tam tikros pagarbos, tam tikrų štatų.

Pusryčiantis popiežiui duodama du minkštai išvirtu kiaušinių. Tai jo svarbiausias valgis.

Popiežiaus virtuvės personalas susideda iš šimto žmonių.

Virtuvė turi specialį susinešimą su popiežiaus rumais. Iš virtuvės valgiai nešama laiptais į "credenzierą".

Tai kontora, kurioj peržiuriama popiežiaus valgiai. Jos štabas susideda iš 50 tarnų. Viršininku esti — kavalierius Macelli. "Credenzeros" viršininko tarnystė yra labai gerbiama.

"Credenzerioj" valgiai sudedama į torielkas, pažymėtas raidėmis "S. P. A." (senato palazzo apostoliquo), — iš čia jie jau nešami specialiais laiptais į popiežiaus rūmus. Juos priima asmeniškai popiežiaus kamerdinierius.

Pastarasis perduoda minkštai išvirtus kiaušinius šventajam tėvui.

Perėję per tiek rankų, du minkštai išvirtu kiaušiniu turi gerokai atvėsti!

Vatikanas turi, — pagal vienų apskaitliavimus, vienuoliką, o pagal kitų (Boknani apskaitliavimus) tryliką tukstančių kambarių ir koridorių, du šimtu laiptų ir, apart to, daug požeminių urvų, kurie randasi po visu Vatikanu ir eina į Šv. Angelo pilį.

Tamė labirintė gyvena minotauras: popiežiaus štalas. Jis maitinasi pinigais ir suėdą nepaprastai daug jų.

Minykai turi savo dirbtuvę ir net tokias įstaigas, kur išdirbama degtinė ir kiti svajinantys gėrimai. Mynyškos irgi neatsilikė. Jos panaudoja iš "labdarybės" užlaikomas moteris ir siuva sau puošnius rubus. Visi tie pinigai plaukia į Rymą ir pranyksta ten be ženklo.

Rymas labai nenoriai siunčia pinigų bažnyčioms ir klioštoriaus.

Jis reikalauja, kad jam būtų siunčiama.

Ir atsižvelgiant į bažnyčių ir klostorių „duosnumą“, jis apdovanoja juos įvairiais daiktais: šventųjų paveikslų kopijomis, nupieštų popiežiaus studijoj, vynu, padarytu iš vynuogių, augančių popiežiaus soduose.

Nežiurint į bažnyčių ir klostorių „duosnumą“, Vatikanui visuomet reikalingi pinigai.

Ir popiežiui prisiema skysties „ant kraštutinio biednumo, kurį tenka pergyventi šventam sostui.“

Krefeldo įvykusiam kongrese, Kelno miesto kardinolas Schmitz popiežiaus vardu kreipėsi į katalikiškąjį pasaulį su atsisaukimu.

Popiežiui — tik išimtinai „bažnyčios valdymui“, t. y. užlaikymui Vatikaną, — kas metą reikia dar 7 milijonai frankų. Bažnyčia gali duoti tik tris, — keturi privalo suplauti „iš viso pasaulio aukų.“

Pirma tuos keturis milijonus su viršumi sudarydavo aukos, — „Šv. Petro duoniai.“

Bet laikai persimainė.

Ispanija, po kare su Amerika, žymiai sumažino savo aukas. „Vyresnioji bažnyčios dukterė — „Francija,“ darosi vis šykštesnė ir šykštesnė. Austrija, „katalikiškoji Austrija,“ užėmė dabar paskutinę vietą sulig duodamų aukų.

„Šv. Petro duoniai“ sudaro nedaugiau kaip du ir pusę milijonų į metus.

Monsinioras, kuriam buvo pavesta specialiai išguldyti visose smulkmenose „la miseria profunda,“ — išverskite, kaip patinka: „kraštutinis biednumas“ arba „kraštutinė ubagystė“, — šventojo sosto, reikalavo, kad Vokietijoje nuolat būtų renkami pinigai popiežiaus sosto reikalam, ir kad katalikiškoji Vokietija duotų, „mažiausia, du milijonų“.

— Be pinigų, pasakė monsinioras, — popiežius neturi laisvės.

Nė Pius IX nė Leonas XIII nepalietė tų pinigų, kuriuos jiems paskyrė „suvienyta Italija.“

Tie pinigai kas metą įsirašo į Italijos valstybinių skolų knygas. Nuošimčiai pridedami prie principinio kapitalo, — tuo keliu nuošimčiai atneša nuošimčius.

Sausio 1 d. 1897 Italijos valstybinių skolų knygoj buvo pažymėta:

„Skolos šventajam sostui, su nuošimčiais

— 60,337,000 frankų auksu.“

Dabar ta skola, reikia manyti, daaugo iki šimto milijonų.

Finansiniu žvilgsniu Leono XIII „ilgas pontifikatas,“ nežiurint į amžinus nusiskundimus „ant kraštutinio biednumo,“ buvo vienu iš geriausių.

Popiežius Pius IX Vatikaną paliko 50 milijonų frankų nepaliečiamo kapitalo.

Bėgiu 25 metų Leonas XIII tą kapitalą, blogiausiam atvejy, patrigubino.

Nepaliečiamas Vatikaną kapitalas dabar siekia 150—200 milijonų.

Dėka tikinčiųjų aukoms buvo galima „padaryti ekonomiką“ ant 100, o gal 150 milijonų.

Reikia neužmiršti, kad Vatikaną išlaidos nei kiek nesumažėjo, priešingai — jos žymiai padidėjo. Puošnumas ir iškilmingumas pontifikato buvo nepaprastas.

Bet tai dar ne viskas.

Popiežius Leonas XIII sudarė dar Vatikaną „apsaugos kapitalą.“

Šimtas milijonų sudaryta išimtinai iš jubilijinių aukų, — iš tų specialių aukų, kurios plaukė laike nesuskaitomų popiežiaus jubiliejų.

Prie to viso pridėkite asmenišką popiežiaus turtą: jis taip didelis, kad popiežius kas metą gauna 10 milijonų pelno. O popiežiaus šeima buvo neturtinga, viena iš neturtingiausių. Ji nieko daugiau neturėjo, apart „pilies“ provincijoje, — ir kardinolas Pecci užėmė popiežiaus sostą, budamas biednu žmogum.

Tie kapitalai, nuo kurių įplaukia kas metą 10 milijonų pelno, — yra tos aukos, kurios suplaukė laike visokių jubiliejų ir iškilmių.

Reikia neužmiršti ir to, kad užlaikymas šeimynos popiežiui atsiėjo gan brangiai. Prisikamavę neturte, „biedno kardinilo“ giminės skubinosi pasinaudoti proga pasidare „popiežiaus giminėmis“. Jie skubinosi gyventi, dėlto kad bėgiu 25 metų Leono XIII mirties buvo laukiama iš dienos į dieną. Ir popiežiaus šeimynos jaunuomenė pridare daug nesmagumų savo giminaičiui orgijomis, pinigų cikvojimu, skolomis, o svarbiausia — skolų išmokėjimu.

Sudėkite sumas visų tų „ekonomijų“, pridėkite prie jų grandioziškas Vatikaną išlai-

das, — ir prieš jus gatavas paveikšlas: kiek atsieina pasaulio katalikams užlaikymas Rymo?

Tai buvo keistas „pontifikatas.“

Pontifikatas kontrastų.

Kontrastų tarp to, kas buvo kalbama ir kas dėsios ištikrųjų.

Popiežius kas metą kalbėjo apie besianti-
nančią mirtį, — ir susilaukė senesnio am-
žiaus negu Petras.

Kardinolai gaudavo misijas kalbėti apie
„kraštutinį Vatikaną biednumą“, — ir su-
taupyta šimtai milijonų.

Vatikaną ir popiežiaus kapitalai guli Euro-
pos ir Amerikos bankuose ir neša neapsako-
mą pelną.

Tie kapitalai yra ginklas, galingas ginklas,
Vatikaną rankose.

Jie iš vienos šalies perkeliama į kitą, atsi-
žvelgiant į politiką.

Ir kuomet Francija, pavyzdžiui, priėmė
įstatymą apie kongregaciją — Vatikanas
pirmoje vietoj sudavė per jos kišenių: iš-
traukė visus savo kapitalus iš Francijos.

Suprantama, tai pastatė Franciją į keblų
padėjimą.

Vatikanas keršija ir kovoja visokiu gink-
lu.

Jūs susipažinote su Vatikanu ir galite o-
rientuoties savo jautimuose.

Kas labiausia jus nustebino?

— Puošnumas ir maldavimas.

Puošnumas, dacinantis iki teatrališkumo;
ir maldavimas — iki ubagavimo.

Jūs įeinatė Vatikaną.

Taip ir rodos, kad atsidurėte už kulisų te-
atre, kur aktoriai ruošiasi prie „Fausto“ 4-jo
akto.

Kareiviai „šveicariškos gvardijos“ apsirė-
dę viduramžių rubais.

Jūs atsidurėte „pilgrimų“ tarpe. Įeinatė
į popiežiaus rumus.

Galima įsivaizdinti sau papuolus į aristo-
kratišką kavinę laike perstatymo „Huegeno-
tų.“

Aplinkui kokie tai keisti sutvėrimai akso-
miniuose rubuose, padabintuose auksu. At-
metę ploščius į šalį, jie stovi pasirėmę ant
kardų.

Ta sargyba Reistuose rubuose, kuriuos
piešdavo Michael-Angelo, tie „kardo ir plo-
ščiaus kavalieriai“, — visa tai ne mūsų lai-
kų.

Tai „praeities šešėliai“, kuriuos nežinia
dėlko privalo užlaikyti dabartis.

Kardinolai pasirodo tik lydimi iškilmin-
gos procesijos, kuri stebina savo puošnumu
ir žmonių skaičium.

Jeigu jums reikia matyti popiežiaus „ma-
estro di camera“ — rumų administratorių,
— keturis sykius jūs busite sustabdyti kelyj
kareiviais šveicariškos gvardijos, kurie rei-
kaus iš jūsų „leidimo.“ Prie jūsų pribė-
ga dvidešimts liokajų, kad nuvilks ploščių.

Kitas dešimts vedžioja jus nuo vieno prie
kito, kol galų gale, neprieinate kanceliariją.

vieną didžiausių kanceliarijų pasaulyj.

Tuosyk prasideda vaikščiojimas nuo vie-
no sekretoriaus prie kitų.

Ir visur jums mandagiai atsakoma, — Va-
tikane kalbama nepaprastai mandagiai:

— Būkite tiek geri, užėikite ryto!

Ir kol pasieksite savo tikslą, tokių manda-
gumų girdėsite visą savaitę. Suprantama,
ką-gi kitą veiks tas štabas?

Jeigu jūs turite kokį nors reikalą vikaria-
te, — jūs pamatysite, kad čia specialiai su-
rinkta visa Rymo dvasiškija.

Visos šalės pripildytos sutonais. Dvasiš-
kiai su nuobodaujančias veidais slankioja iš
kampų į kampą.

Tai „štabas“, kuriam, nežiurint į kancelia-
rijos platų susirašinėjimą, absoliučiai nėra
ką veikti. Tiek daug jis turi narių.

Popiežiaus dvasiškiai, apart nesuskaitomų
intrigų, kurioomis Vatikanas atsižymi, užsi-
ima procesijomis ir iškilinėmis, kurių nepa-
prastai daug. Kiekvienas kardinolo pasiro-
dymas — iškilinė.

Vatikaną svičiškiai, apart tų pačių intrigų,
užsiima „etiketu.“

Niekur nėra tiek daug etiketo, kaip Vati-
kane.

Tokie tai kavalieriai gali eiti tik iki to-
kių kambarių, tokis taiki tokio tai.

Priimamajame popiežiaus kambarių
gali sėdėti tik „bažnyčios kunigaikščiai“, ka-
rdinolai, ir „Rymo kunigaikštienės“, kurios
privalo apsirėdyti juodais rubais ir nusi-
mauti pirštines.

Tokis užvedimas.

Ir kartą, tame pačiame kambarių „ati-

dengta buvo"... la belle Otero.

Juoduose rubuose, be pirštinių, su ispanišku šydru ant galvos.

"Ant laimės", ją pažino vienas "gvardijos karėivis."

—Kokiu būdu jūs atsidurėte čia?

Popiežiaus kambaryje, kur "Rymo kunigaikštienės" leidžiamos yra tik su specialiu pavelijimu.

Jai atidavė pridėramą garbę gvardijos karėiviai, "ploščiaus ir kardo kavalieriai" žemai kloniojos, "bažnyčios kunigaikščiai" atsisotojo ir nusilenkė jai pasirodžius.

Dar viena minuta, ir jinai būtų buvusi priimta popiežiaus audencijoje.

Kaip tai galėjo atsitikti?

Kalti Vatikano tarnai.

Sunku persistatyti sau būrį labiau ištvirkusių tarnų, negad Vatikano minią nieko neveikiančią tarnų.

Jūs galite eiti kiek jums patinka, bet nieku būdu negausite bileto ant popiežiaus iškilnių.

Nespėja pasirodyti tie biletai su parašu ant kiekvieno: "Gratis", — kaip Vatikano tarnai pagauna juos visus. Biletai, lyg į teatrą, parsiduoda makleriais. Biletai pardavinėjama karčiamose. Pluoštais susyk.

Biletus ant iškilnių pardavinėja didžiųjų viešbučių liokajai.

- Šimtą frankų.

- Kodel taip brangiai?

- Geriausios vietos.

- Bet jų visur galima gauti šimtais!

- Tai blogesnės vietos. O šios—geriausios. Vatikano tarnai pristato juos tik viešbučiams.

Viešbučių liokajai eina savo pasiūlymuose ir toliau:

Gal norite pamatyti popiežių? Ryto jis priims maldininkus.

Reikia gauti pavelijimą iš kardinolo maestro di camera?

- Tai užims tris savaites. Aš turiu tokį pavelijimą.

- Kiek kaštuoja?

- 200 frankų.

Ir jis paduoda jums "popiežiaus kanceliarijos pakvietimą" pributi ryto Vatikaną, nes šventasis tėvas teikiasi jus priimti, sykiu su kitais maldininkais. Tai yra ne jus, ale

kokį nors "Karla Millerį" arba "Friderichą Fochta", kurio vardu yra išduotas biletas.

Tokiu tai būdu papuolė į Vatikaną ir "la belle Otero".

Jinai buvo pakviesta dainuoti į vieną kambarą. Liuosu laiku ji apžiūrinėjo miesto retenybes. Viešbučio liokajus pasiulė jai:

—Pamatyti popiežių!

Jai norėjos audencijos.

Liokajus apsiėmė tai padaryti. Su pagalba Vatikano tarnų jis išgavo pakvietimą. Kviečiama buvo kokia tai kunigaikštienė. Tam dalykui reikėjo daug pinigų.

Žinoma, kada "la belle" buvo atidengta, jos paprašė grįžti atgal.

Nors jinai ir buvo Ryme, bet jai taip ir nepasisekė pamatyti popiežių.

Maldavimais yra pripildytas Vatikano oras.

Pradedant nuo mandagaus abato, kardinolo maestro di camera sekretoriaus:

—Jūs norite paaukauti ką nors Šv. Petro sostui?

Ir baigiant komisionierium, kuris bruk jums į ranką lapelį:

"Šventi paveikslai. Juos pašventino pats popiežius."

Vatikanas — tikra krautuvė šventų stovyklų, paveikslų. Jūs perkate kokį nors daiktą, mokate brangiau negu kur nors kitur, — už dienos-kitos jums sugrąžina jį su popiežiaus palaiminimu.

Tą biznį veda pašalinis asmuo, kuris moka Vatikalui milžiniškus pinigus už vietą.

- Prašymas apie griekų atleidimą! — lenda prie jūsų ant kiekvieno žingsnio.

Pomirtinis griekų atleidimas, — in articulo mortis, — duodama dykai, bet prašymas su popiežiaus paveikslu kaštuoja krautuvėje 1 franką, 5 frankus — pas Vatikano tarnus.

Jūs paduodate tą prašymą, prašydami savo vardą, prabėgus kelioms dienoms jūs gaudate jį atgal su popiežiaus antspaudu.

Prašymas su antspaudu jau pavirsta į indulgenciją.

Vatikano tarnų ubagavimas pereina visas ribas.

Kiekvienoj salėj keletas tarnų, ir kiekvienas laiko atkišęs ranką, tikėdamas ką nors gauti.

Jūs einate apžiūrėti paveikslų. Įveda į popiežiaus studiją.

— Kopijos ir nebrangiai.

— Bet aš noriu matyti originalus. Veskite mane į galeriją.

Jūs veda laiptų laiptais ir priveda prie popiežiaus mozaiškos dirbtuvės.

— Visi svetimšaliai perka. Geriausias darbas ir nebrangiai.

Ir taip be galo. Tik kada pamatys, kad iš jūsų nieko negalima iškaulyti, tuosyk, kaip "beviltingą", nuves į galeriją.

— Malonėkite čia palikti lazda ir užmokėti tarnui dešimts centizimų.

— Malonėkite pasiimti lazda.

Bet juk kitame kambarij/vėl galerija.

— Ten kitas garderobas.

Tokių slastų Vatikano tarnais padaryta begalinė daugybė.

— Čia priimta duoti ant arbatos! — aiškina palydovas.

— Šitam priimta duoti 20 centizimų.

— Tuoju jums atidarys kambarį!

— Kas ten randasi?

— Labai įdomių dalykų.

Jūs įeinatė.

— Paveikslų kopijos. Labai pigiai.

— Bet aš nieko nenoriu pirkti.

— Užmokėkite tarnui už durų atidarymą.

Ir visa ta minia Vatikano tarnų gyvena

puikiai, sočiai, nieko neveikdama.

Jūs stebina tas nešvarumas, kokiame yra užlaikomas puikiausias palocius.

Dulkės, voratinkliai, nešluoti kambariai.

Mirdami Vatikano tarnai palieka desėtkus, šimtus tukstančių frankų.

Yra "paprotyš"... Butent paprotyš, nes jis užsiliko nuo šimtnrečių.

Kuomet numiršta popiežius, kol dar turtas nesurašytas, Vatikano tarnai griebia, kas ką gali, kas ką suspėja.

Brangius daiktus, meno tvarinius, — kiekvienas popiežius sudaro visą muziejų iš suaukotų daiktų, — drabužius, indus, rakančius.

Tas "pakajų plėšimas" ištinka kiekvieną sykį, kuomet tik miršta popiežius.

To momento laukiama ir, sulaukčius, pasinaudojama. Yra kas tai pasibaisėtino popiežiaus mirtį.

Toj minutoj, kada pontifex maximus ant amžių užmerkia akis, — prasideda intrigo.

— Kas bus nauju popiežium?

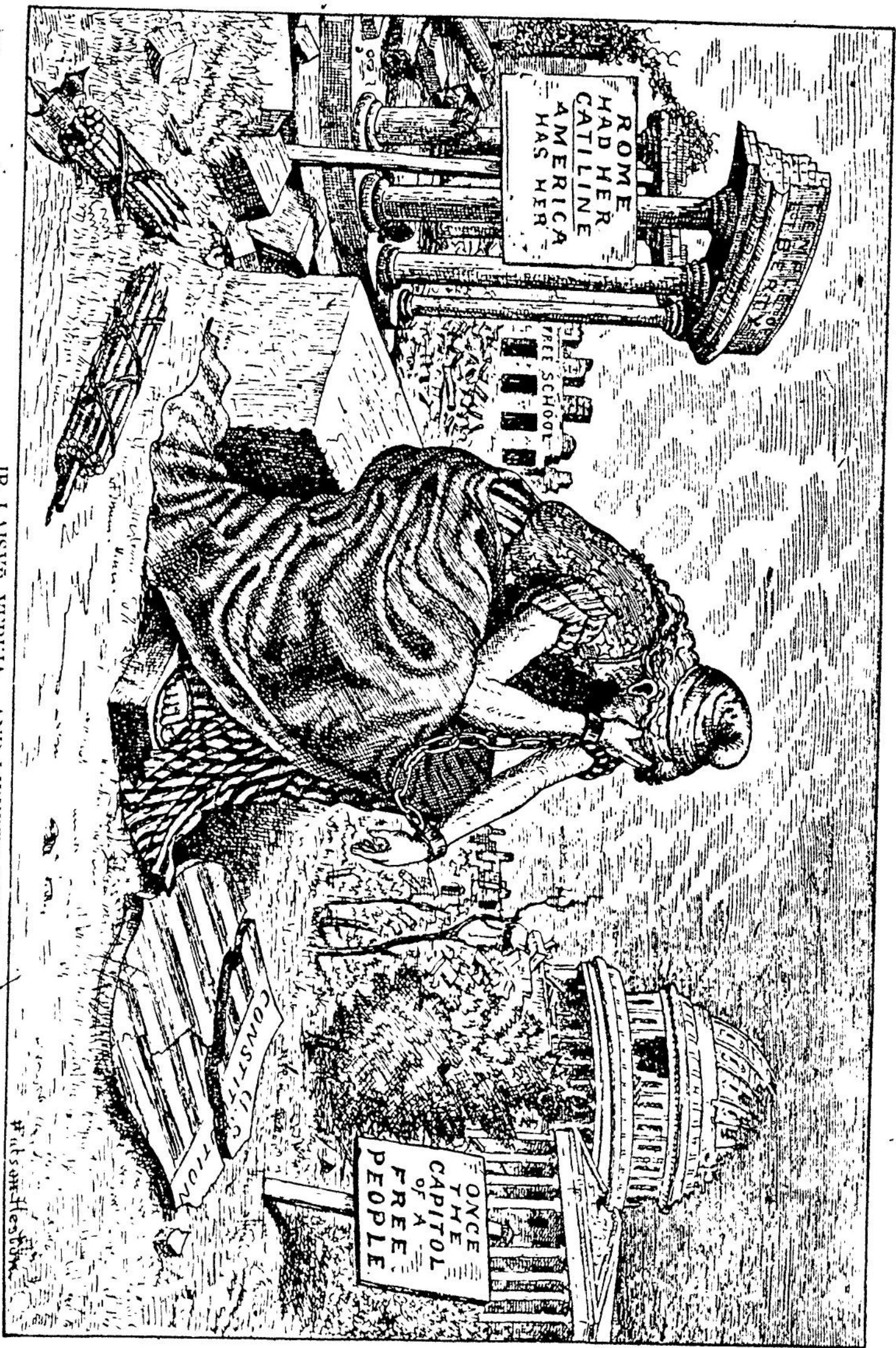
Tarnai puola plėšti.

Senasis popiežius, toj minutoj užmirštas visų.

Vieni kovoja ant žut-but garbės trokšdami. Kiti pešasi dėl daiktų, kuriuos nori pavogti.

Vertė K. A.

IR LAISVE VERKIA AND LIBERTY WEEPS.

Fitzmaurice

VOLTAIRE

Nemąstančių žmonių akyse visos religijos yra teisingos, filosofo akyse jos visos yra klaidingos, o valdžios akyse jos visos yra naudingos.

Tai Gibbono neužmirštinas pasakymas.

Voltaire buvo filosofas. Ir suprantama, kad jo akyse visos religijos išrodė vienodai klaidingos.

Bet pradėsime nuo pradžios.

Voltaire (jo tikra pavardė buvo Jean François Marie Arouet) gimė vasario 20 d., 1694 m., miestelyje Chatenay. Tai buvo nepaprastai silpnas kūdikis. Niekas nesitikėjo, kad jis augs. Diena iš dienos buvo laukiama jo mirties. Vienok, viso pasaulio laimei, jis pamažėl pradėjo taisyties, stiprėti.

Prabėgę kūdikystės metai ramiai, linksmi. Dabar reikėjo stoti mokyklon. Ir tėvas pasiuntė jį į jezuitų kolegiją.

Paryžius. Centras viso, kas yra prakiliausio ir žemiausio Francijoje. Čia Voltaire papuolė į gyvenimo sukurį. Jis susipažino su tuolaikiniais rašytojais, poetais ir veikėjais.

Akylus tai buvo žmogus. Jis tuoje pastebėjo tas priešgynybes, kurios dėjos aplinkui. Kontrastus tarp žodžių ir darbų.

Ir pasipylė epigramos, aštrūs pajuokimai.

Mokydamasis jezuitų mokykloje, jis turėjo progos pažinti religiją, katalikų religiją. Jis matė, kad religija užstoja progresui kelią, varžo žmonių mintis. Ir Voltaire stoja kovon prieš tikėjimą.

Genijus visuomet aiškiau permato dalykus, giliau jaučia ir ryškiau nupiešia juos. Kas vos-vos sujudina paprastą žmogų, tas iššaukia pasibjaurėjimą gebėjui. Voltaire matė, kad didžiuma galiunų, "pasaulio šio" prisikaiko, tariant Carlyle žodžiais, kiaulės katechizmo: jų vienintėlis tikslas užganėdinti save visame kame ir nutukti. Kunigai ir vyskupai neatsiliko — jie sykiu dalyvavo orgijose ir laimino jas.

Ką darė Voltaire?

Reikia manyti, jis galvojo šiaip: "Jeigu aš stosiu atviro kovon su tais niekšais, tai jie man užčiaups burną. Nuo to dalykų stovis

nepersimainys. O aš gimiau, kad padaryti ką nors naudinga šiame pasaulyje. Tos priežasties dėlei aš savo liutinį kailį pridengsiu lapės oda. Buk drąsus, buk drąsus, buk drąsus, — bet nebuk perdaug drąsus."

Ir, pasak, Victor Hugo, kur Kristus verkė, Voltaire juokėsi.

"Iš visiemis tiesą, akis sakė:

"Kas kam yra blisa, kas kam yra blakė".

Prisiėjo už tai jam nemažai ir nukentėti. Vienaime pokylyje Voltaire tapo centru visų svečių. Nepatiko tai didžiunui Rohan. Ir jis paklausė:

"Kas tai yra per paukštis tasai jaunas žmogus, kuris kalba taip garsiai?

"Mano pone, — atrėžė Voltaire, — jisai yra vienas tų, kurie neturi tituluotų pavardžių, bet nežiurint to, užsipelno pagarbos savo išminčia.

Už tai Voltaire liko įmestas į Bastiliją šešioms mėnesiams. Apleidęs kalėjimą, jis išvyko į Angliją. Ten išgyveno ištisus tris metus.

Dabartės aš papasakosiu apie Calas ir Sirvens. Stačiog netikėtina, kad labiausia ištvirtę žmonės tuo pačiu laiku yra labai dievobaimingi ir didžiausi fanatikai. Niekomet palaidumas tarp didžiunų nedidavo iki tokiam laipsniui Francijoje, kaip laike viešpatavimo "nugarbingos atminties" Koterinos de Medicis ir Liudvikų XIV ir XV. Pridėkite prie tos kolekcijos tą pasibaisėtiną ištvirtėlį, kuris mirė nuo paleistuvavimo, Pilypą II, — ir jūs sutiksite, kad kraštutinis ištvirtimas yra lydimas dievobaimingumu ir žiauriausiu persekiojimu. Imkime Jean Calas istoriją. Tai buvo pirklys gyvenantis Toulouse. Jis, jo pati ir penki sūnūs, gimė ir užaugo protestonais. Vėliau, jo antrasis sūnus, Liudvikas, priėmė katalikų tikėjimą. Tėvai, suprantama, nebuvo tuo patenkinti, tačiau nepermainė savo atsinešimų link sunaus. Vyriausias sūnus, Antanas, užsiėmė advokatura. Budamas protestonu, jis negalėjo turėti pasekmės tarp katalikų. Tattai jį labai kankino. Jis pradėjo liudėti, nusiiminė, ir tankiai kalbėjo apie saužudystę.

Kartą Calas šeimyną aplankė Lavaisse, Antano mokyklos draugas. Jis nuoširdžiai liko priimtas. Šnekučiavo, juokavo. Tik Antanas buvo nusiminęs, susirupinęs. Susėdo valgyti vakarienės. Staigiu Antanas pasikėlė nuo stalo. Jis buvo neramus. Tačiau niekas neatkreipė į tai atidžios. Jis taip pasielgė nebe pirmą kartą. Visi buvo su tuo apsipratę. Antanas įėjo į virtuvę.

—Ar jums šalta, — paklausė tarnaitė.

—Visai ne. Aš stačiog degu, — buvo atsakas.

Ir jis išėjo iš kambario.

Apie devintą valandą svečias pradėjo ruošties namo. Petras Calas pasisiulė išleisti jį. Išėjo jiedu į daržinę prie arklio. Ir, o nelaimė, rado ten pasikorusį Antaną. Pasiigirdo išgąsčio šauksmas. Atbėgo motina ir puolė prie sunaus. Tėvas pasiuntė Petrą prie daktaro, įsakydamas: "Jeigu galima, bandykime užslėpti tą atsitikimą. Nesakyk daktarui, kokių būdu tavo brolis numirė."

Daktaro nebuvo namie. Atėjo jo mokinys, Grosse. Išgaminavo. Užsmaugtas! Padarė išvadą Grosse.

O minia žmonių rinkosi apie namus. Kas minutą didėjo. Užsmaugtas! Kaip elektros srovė prabėgo daktaro žodis per minios smegenis. Žinome, žinome, kaip tai atsitiko. Antanas norėjo priimti katalikų tikėjimą. Gi tėvas priešinosi tam. Kada žodžiai nebegelbėjo — jis ėmė ir pasmaugė sūnų. Įniršę, fanatizmo apimti žmonės, norėjo sudraskyti Calas. Bet įsimaišė protestonai ir nedaleido tai padaryti. Atvyko policija. Ir visa Calas šeimyna liko pasodinta į kalėjimą. Nenurimo katalikai. Prasidėjo kurstymas ir siundymas minios. Reikia eretiką nugalbėti! Be niekur nieko liko paleisti paskalai, kad Antanas jau visai buvęs pasirengęs priimti katalikybę ir todėl jis liko pasmaugtas. Gi Lavaisse, advokatas, esąs visų kalvinistų patarėjas. Kaip jo sakoma, taip ir daroma.

Laidotuvės buvo nepaprastai iškilmingos. Liko pastatytas paminklas ant Antano kapo. Šale jo stovėjo skeletonas: vienoje rankoje jis laikė popierą su parašu "Mirtis eretikams", o kitoj — palmų vainiką, kaip o kanikinio ženklą. Tai buvo fanatizmo orgija, dievobaimingumo saturnalija. Apie bešalį

tardymą negalėjo buti ir kalbos. Vienas didžiausių fanatikų, Dovidas, darodinėjo, jogei ant durų nebuvo galima pasikarti, ir kad tai buvo nuolat praktikuojama tarp protestonų — užsmaugti savo vaikus, kurie norėjo priimti katalikų tikėjimą. Teisingasis teisėjas visai užmiršo, kad Liudvikas, Antano brolis, permainė tikėjimą, o vienok tėvas ne tik kad jo neužsmaugė, bet padėjo jam visa kame. Le Borde, teismo pirmininkas, klausė "Ar kas nematė, kad Antanas Calas atsi-klaupė prieš tėvą, kada tasai rengėsi jį užsmaugti?" Negavęs patenkinančio atsakymo, jis pastebėjo, kad kankinio šauksmai buvo girdimi tolimose miesto dalyse. Paskui jis pridurė, kad reikia Jean Calas nubauti kuo aštriausia. Tai bus pasarga kitiems protestonams. Pastaruoju laiku jie pasidarė per daug drąsus ir kenkia tikėjimo platinimui.

Ir nelaimingas, septynių, dešimčių metų amžiaus, žmogus liko nuteistas mirtin! Aštuonioliktoje šimtmečio be jokio sveiko darodymo nuteista nyketavoti ant rato nekaltiausias žmogus!

Calas užsilaikė heroiskai laike egzekucijos. Jis neprisipažino prie kaltės. Jo sunus, Petras, liko išsiųstas visam amžiui, o kiti šeimynos nariai paliuosuoti.

Paklauskite garsaus francūzų rašytojo Victor Hugo.

Egzekucijos scena.

"Kovo mėnesį, 1762 m., žmogus su baltais, kai sniegas plaūkais, Jean Calas, buvo atvestas į publišką vietą. Drabužius nudraskė nuo jo kuno ir ištempė jį ant rato, pririšdami kojas ir rankas. Galva jo nusviro. Trijs žmonės stovėjo prie ešafoto: teisėjas su mirties dekretu, kunigas su dievomuka ir budelis su geležine štanga. Baimės apimta auka žiuri ne į kunigą, bet į budelį. Budelis pakelia geležinę štangą ir sutriuškina savo aukai vieną ranką. Calas sudejavo ir neteko sąmonės. Įsimaišo teisėjas. Su pagelba druskų jis atgaivina Calas. Kitas štangos smugis; kitas sudejavimas. Calas vėl netenka sąmonės, bet jie atgaivina jį ir tęsia egzekuciją. Kiekviena koja ir kiekviena ranka lieka perlaužta dviejose vietose, išviso — aštuonios bausmės. Po aštunto apmirimo kunigas kiša dievomuką pabučiavimui: Ca-

las nusigrižta. Tuosyk budelis duoda *coup de grace*, tai yra, geležine štanga sulaužo jo krutinę. Taip tai numirė Jean Calas.

Egzekucija tęsėsi dvi valandi. Po jo mirties buvo darodytas, kad Antanas papildė saužudystę. Bet Calas buvo nugalabintas. Kas tai padarė? Teisėjai."

Kiek toliau:

"Prieš revoliuciją socialė struktura buvo šitokia:

Pamate žmonės;

Augščiau žmonių — religija, reprezentuojama kunigais;

Šale religijos teisybė, reprezentuojama teisėjais.

Ir tuo laiku, kas tai buvo žmonės? Tai buvo tamsumas. Kas tai buvo religija? Tai buvo neapykanta. Kas tai buvo teisybė? Tai buvo neteisybė".

Ir Voltaire paleido pasibaisėjimo šauksmą, kuris pavirto į jo garbę!

O žmonės, kurie gyvena tik tam, kad valgius ir valgo, kad gyvenus; kurių religija susiveda prie reguliario bažnyčios lankymo, drįsta kaltinti Voltaire'ą.

Tas pasibaisėtinas neapykantos pavyzdys, kurią sukelia religija, sujudina Voltaire'ą. Jis stojo kovon. Vienas prieš visus. Su koku ginklu? Plunksna. Jis be paliovos rašė. Rašė visiems, kurie šiočiu ar tokiau būdu galėjo prisidėti prie Calas išteisinimo. Kas iš širdies išeina, tas širdį ir pasiekia. Voltaire'o geležinė logika, jo sarkazmai paėmė viršų. Paryžiuį sukruto. Reikia išnaujo peržiūrėti Calas bylą. Pradėta nauji tardymai. Ir... Calas liko išteisintas... Dovidą patraukė atsakomybėn; nukentėjusiems nutarta atlyginti.

Atlyginti! Kokia pasibaisėtina pajuoka! Kokių būdu galima atlyginti motinai, kuri neteko savo sunauš? Ir vyro, nužudyto ant rato?..

Štai kita istorija.

Apie keturias dešimtis mylių nuo Toulouse yra vieta, vadinama Carries. Ten, ant mažos ukės, gyvena Sirvensų šeima, susidedanti iš vyro, jo pačios ir trijų dukterų. Viena iš dukterų buvo vedusi ir diena iš dienos buvo laukiama naujo svečio. Jaunesnioji duktė, nors protestonė, spėka buvo atimta iš tėvų ir pasodinta į klioštorių. Jai

buvo įsakyta išpažinti katalikų tikėjimą, vienišą teisingą tikėjimą pasaulyje. Mergina negalėjo priprasti prie klioštoriaus gyvenimo. Jaunystė reikalauja savo — gyventi. Ir jos santykiai su klioštoriaus vyriausybe paastėjo. Pradėta ją bausti. Mergina nebeteko lygsvaros. Ir vietoj tapus gera katalike, ji ėmė ir nusiskandino.

Klioštoriaus gyventojai ir didžiama aplinkinių kaimynų lengvai sau išsiaiškino tą atsitikimą. Tai jos šeimos kerštas. Jie nužudė ją už tai, kad ji priėmė katalikų tikėjimą.

Minia žmonių liko sukiršinta. Sirvensų šeimynai pasidarė pavojinga gyventi. Buvo padaryta du užpuolimai. Tuosyk Sirvenis su savo šeima nutarė pabėgti. Žiemos metu, kada siautė nepaprastas šaltis, jie atsiderė kelionė. Bėgo į Šveicariją nuo savo sužvėrėjusių kaimynų. Kelyje Sirvenso duktė pagimdė negyvą kūdikį. Pakvairšus nuo gailėsio, motina spaudė kūnelį prie šaltos krutinės, tikėdamos jį atgaivinti.

Gi tuo pačiu laiku minia užpuolė Sirvensų namus. Niekur nieko — nei gyvos dvasios aplinkui. Įsiuto. Visi budėdinkai liko sudeginti. Turtas konfiskuotas. O jo vardas išniekintas, prakeiktas.

Pabėgėliai vargais-negalais pasiekė Šveicariją. Ten gyveno Voltaire, nedorasis Voltaire. Tokis "gerųjų katalikų" pasielgimas išsukė pasibjaurėjimą jame. Pirmą visko jis pasistengė priglausti nelaimingąją šeimyną. Sirvensai apsigyveno jo namuose. Pasakui Voltaire griebėsi plunksnos, — savo galingo ginklo. Ir pasaulis išgirdo jo balsą, pamatė, kas daroma po priedanga šventenybės. Taip, pamatė, kad tie gerieji katalikai rodo Kristui savo meilę, žudydami kitus, kurie turi skirtingas nuomones.

Jeigu Voltaire būtų norėjęs ramaus gyvenimo, jis nebūtų užstojęs nelaiminguosius. Bet jis turėjo prakilnią širdį ir negalėjo ramiai žiūrėti į tuos hipokratas, kurių religija susivedė prie neapykantos, o ne meilės.

Štai kaip aprašo Voltaire'ą vienas francūzų rašytojas:

"Tamsta, jeigu jis paėmė tą dalyką į savo rankas, — jis išloš. Taip, jis išloš ir tuomet, kada karalius ir visas pasaulis stos prieš jį. Tamsta nežinai Voltaire'o! Tai žmogus

nepaprasto proto ir širdies. Jeigu jis yra ištikinas, kad tamstos vyras nekaltas, — o jis yra nekaltas, aš esu tikras — jis darodys jo nekaltumą kiekvienam. Aš jaučiu, kad jis jau parašė šimtą laiškų tamstos vyro apgynimui. Jis kreipėsi į ministerius, teisėjus, jų draugus, jų pačias, jų viršininkus, jų pavaldinius, jų skolipinkus, į visus, kas gali padaryti šiokią-tokią įtaką. Jis prašo, maldauja, darodinėja, reikalauja viso pasaulio. Jeigu reikia, jis grąšina, bet tai jo paskutinis ginklas. Kada jis rašo teisėjui, jis vadiną jį Solonu, Lycurgu, našlių ir siratų užtarėjų; bet, jeigu teisėjas nesiiegia taip, kaip Voltaire nori, tuosyk jis yra pravardžiuojamas teisėju Jeffreys, žmogžudžiu. Kadangi jo patos nepaliečiamybė yra apsaugota Ferney, jis nesibijo savo priešių; jis saugiai gali kelti aikštėn jų niekšybės ir tuo keliu apginti nelaimingas jų keršto aukas. Jūs žinote, kad jis uždėjo amžiną dėmę ant Toulouse'o parlamento ir Calas užmušėjų? Jūs žinote, kad ačiu tik jam ta šeimyna liko išteisinta; turtas sugrąžintas. Jis taipgi išgelbėjo Sirvensus. O dabar jis stengiasi atmainyti neteisingą nuosprendį, sulig kurio, privalo būti nubaustas Lally. Negi jūs nežinote, kad šioj šalyj, kur garbė yra stātoma augščiau teisybės, kiekvienas teisėjas dreba išnešdamas nuosprendį? Taip jis bijosi, kad Voltaire — sveikų proto ir žmonių opinijos atstovas — neįsimaišytų į tą dalyką. Buk tikra, ponai: tamstos vyras nebus nuteistas; o jeigu ir bus, — tai visgi, galų gale, jis bus paliuosutas. Voltaire visuomet daveda darbą iki galio, kuomet jis jį pradeda."

Kiek žemiau štai kaip aprašoma Voltaire'o gyvenimas Ferney:

"Ar jūs matote aną gražų namą po dešine? Tai Voltaire pabudavojo jį ir padovanojo pabėgusiam nuo minykų baudžiauninkui. Minkykai reikalavo, kad būtų jiems sugrąžintas vergas. Žinoma, jie būtų jį aštriai nubaudę, kaipo pavyzdį kitiems. Besaneono parlamentas paliepė areštuoti pabėgėlį. Nelaimingasis kreipėsi į Voltaire'ą, visų nuskriaustųjų užtarėją. Esą geriau prisirišiu akmenį prie kaklo ir šoksiu į Genevos ežerą, negu grįšiu atgal į vergiją. Ir Voltaire parašė minykų viršininkui laišką, grąšindamas teismu. Minkykai geriau sutiko

netekti savo vergo, negu turėti reikalą su Voltaire'u. Baudžiauninkas buvo nuskrukęs, neturėjo pinigų. Voltaire suteikė jam visas gyvenimo reikmenis ir pastatė tą namą. Dabar jis gyvena su šeimyna laimingai. Mat jis laikrodininkas. Savo laikrodžius jis siunčia į Angliją ir Rusiją. Jis senai jau išmokėjo skolas. Matote, jis turi savo dirbtuvę. Pas jį dirba daug žmonių. Voltaire tokiu būdu išgelbėjo šimtus žmonių. Visiems jis suteikdavo reikiamą pagelbą. Žiūrėkite dabar į Ferney. Kadaise tai buvo mažutis sodžius. Dabartės puikus industrinis miestas, kur žmonės laimingai gyvena. Jeigu jūs kada nors neteislingai busite persekiojami policijos — neužmirškite šito kampeio. Atvykite ir gyvenkite po Voltaire'o protekcija."

• Gana. Privestieji faktai gali įtikinti kiekvieną, kad Voltaire buvo gilios išminities ir didelės širdies žmogus. Jis mylėjo žmones, ypatingai tuos, kurie buvo labiausia nuskriausti. Už jų teises jis kovojo su aršiausiais laisvės priešais — dvasiškija. Jis turėjo ir turį daug priešių.

Kur yra tas geras ir drąsus žmogus, kuris jų neturėtų?

Žinoma, jis turėjo ir klaidų. Žmonės nėra tobuli. Nevisuomet jis apsvaistė savo žodžius. Jis vadovavosi savo sąžine ir širdžia, o ne tuo, ką žmonės pasakys. Jis niekuomet nesako: "Tikėk, todėl kad aš tai sakau". Ne; jis sako: "Apsvarstyk dalyką, ir jeigu rasi, kad mano išvadžiojimais teisingi, logiški priimk juos". Tokio metodo mes visi privalome prisilaikyti. Tik taip galvojant galima pasiliuosuoti nuo įvairių burtų ir prietarų.

• Butų gerai suštoti prie Voltaire'o literatinių darbų. Bet šiuo tarpu man ne tai rūpėjo. Man norėjos nupiešti Voltaire'o paveikslą, kaipo vieno didžiausio žmonių labdario, humanisto. Lietuvių kalhoj yra knyga, kur Voltaire nupieštas juodais bruožais. Ten paduodama ta kvaila pasaka apie Voltaire'o baisią mirtį. Tiems paskalams dabar niekas nebetiki, apart kunigų.

Voltaire mirė 1778 m., belankydamas Paryžių.

Mirė, vienu garbinamas, kitų keikiamas. Praėjo šimtas su viršum metų. Voltaire'o

kunas šutrunējo, subyrējo ī dulkēs. Bet jo dvasia gyvena. "Idejos nemarios, -- nemirsta, kai žmonēs". Jos plētojaši, apima didesnį skaicijų žmonių. Pamažēl žmonēs bunda, dairosi aplinkui, savarankiai mąsto.

Tai Voltairizmas.

Štai ką sako vienas didžiausių devyniolikto šimtmečio mokslininkų, Du Bois-Reymond, apie Voltaire'ą:

"Vis dažniau ir dažniau galima nugirsti žmones kalbant, kad Voltaire'o filosofija negili, kad jo literatiški darbai menkos vertės. Daleiskime, kad tai tiesa. Daleiskime, kad viskas, ką jis parašė, su laiku bus užmiršta. Ar tai užkenks Voltaire'o garbei? Visai ne. Laikui bėgant ne tiek bus kreipiamas dėmesys į jo raštus, kiek į jo dvasią. Taip,

Voltaire buvo ne nuilstantis chempionas, kovotojas už žmonių minties paliuosavimą. Prie to ir susiveda Voltairizmo esybė. Kiekvienas mūsų yra mažesniame ar didesniame laipsnyje Voltairistas. Ir juo greičiau Voltaire'o dvasia įgyvens mūsų, -- tuo geriau".

Tokis tai Voltaire.

Laisyės kovotojas, pavergtųjų užtarėjas. Voltaire paleido pasaulin pasibaisėjimo balsą ir tas balsas nenutilo iki šiol.

Ir nenutils.

Nenutils tol, kol po priedanga šventenybės bus daroma slykščiausi darbai, kol dvasiškia skiepys į žmonių širdis ir protus neapdykantis nuodas, kol žmonės tikės į burtus ir prietarus.

—K. A—čius.

MULKS

(ADVOKATAS)

MULKS.

Mulks gimė rugp. 17 d., 1886 m., Dariene, Wis. Baigęs vidurinę mokyklą, jis išmoko elektriko amato. Budamas 19 metų jis įstojo į Suvienytų Valstijų laivyną, kaip elektrikas. 1907, 1908 ir 1909 m. sykiu su At-

lantiko laivynas jis padarė kelionę aplink žemę.

1909 jis pasiliuosavo nuo tarnystės, o 1911 m. atvyko Chicago. Čia jis įstojo į Chicago Law School ir baigė ją 1914 m. Nuo to laiko jis užsiėmė advokatura.

Pagal savo įsitikinimus Mulks yra socialistas. Jis stoja už žodžio laisvę. Religijos, tikos ir politikos klausimai privalo būti diskutuojami liusiai.

Apskritai Mulks interesuojasi visokių darbų, kuris tik veda prie minties paliuosavimo ir pagerinimo žmonių gyvenimo apytv.

Kaip žinia, Cicero klerikalai bandė su vietos miestelio valdžios pagelba užčiaupti laisvamaniams burnas. Jie visokiais būdais stengėsi ardyti prakalbas. Kokias tik prakalbas laisvamaniai nesurengtų, tuoj atsiradavo kliučių dėl kurių jos būdavo uždraudžiamos.

Ir laisvamaniai stoja kovon. Jie kartą ant visados pasiryžo sulaužyti įsigalėjusiam klerikalizmui ragus. Bylą pasiėmė vesti Mulks.

Ir laimėjo.

Per kovą liko įgyta teisė.

Laisvoj šalyj laisvai kalbėti...

Cicero miesto vyriausybė liko uždrausta ardyti laisvamanių psakalbas.

Klerikalų atakos liko atfremtos. O prie

atėr

BAZNYCIOS TURTAL LUCOSI NTO MOKESNIC.

K. A.

SENATVĖ

"Jaunos dienos neprotingos,
Paklydlimais gán turtingos,
Neip' žingsniais, bet bėg' ryščia.
Už akių joms neužbėgsi,
Nepavysi, neužrėksi,—
O senatvė šit ir čia."

Gyvenimo eleksiras ir amžintos jaunystės fontas jieškota ir nesurasta. Žmonės, galų gale, suprato, jogei mirtis yra neišvengiama. Kas gimsta, auga, tas privalo ir mirti. Niekas nebesvajoja buti amžinai jaunu arba atgauti jaunystę, kada jį jau praėjo. Protingas žmogus priima neišvengiamą ir stengiasi gyvenimą sutvarkyti taip, kad senatvė būtų kaip galima malonesnė.

Pastaruoju laiku mokslininkai ir filosofai pradėjo vis daugiau ir daugiau atkreipti dėmesį į senatvę. Jie uždavė sau klausimą—ar galima prailginti gyvenimą? Greičiau, ar galima surasti būdų, sulig kurių senatvė būtų taip jau naudinga ir linksma, kaip ir viduramžis arba jaunystė?

Profesorius Mečnikovas kartą pasakė, jogei jis yra pasirengęs pašvęsti visą savo turimą ir laiką senatvės studijavimui. Esą dabartės žmonės pasęsta be laiko. Jie gyvena 70 ar 80 metų, ir tai geriausiam atvejy. Tuo tarpu žmogaus vidutiniškas amžius turėtų tęstis 150 metų.

Ir Mečnikovas pašventė visą savo gyvenimą to klausimo išrišimui.

Pats savaimi suprantamas dalykas, jogei, pirma negu kalbėjus apie amžiaus prailginimą, reikalinga suprasti senatvės mechanizmas. Kitais žodžiais tariant, reikalinga žinoti tas priežastis, kurios iššaukia senatvę. Mokslininkai į tą klausimą ne vienodai žiūri. Iš vienos pusės, biologiškos teorijos atstovai sako, jogei senatvė yra niekas daugiau, kaip tik paskutinis cytomorphozio (cėlių keitimos) laipsnis. Iš kitos pusės, medicinės teorijos eksponentai mano, jogei senatvė yra chroniška, nepagydoma liga.

Dabar pažvelgkime į tų teorijų esybę.

Didžiausiu biologinės teorijos eksponen-

tu yra Charles S. Minot, Harvardo universiteto profesorius. Bestudijuodamas senatvės mechanizmą, jis priėjo prie tos išvados, jog senatvė yra grynai fiziologiškas apsirėškimas. Žmogaus kūnas yra subudavotas iš cėlių. Tos cėlės nuolat keičiasi. Vienos gimsta, kitos miršta. Su laiku cėlių mirtis didinasi ir, ant galo, iššaukia visą organizmo mirtį.

Pirmam vystymosi laipsnyje visos cėlės yra vienodos, embrioniškos. Dauginimos procesas paprastas: kiekviena cėlė dalinasi į dvi naujas cėles, pastarosios vėl į dvi ir tt. Tačiau greit apsirėškia cėlių skirtumas—vienos jų tampa nervų cėlėmis, kitos raumėnų, trečios kraujo, etc. Tuo būdu cėlių viendumas pranyksta. Embrioniškos cėlės, besikeisdamos, sudaro tam tikrus organus.

Bet pats procesas čia dar nesustoja. Kuomet išsivystymas pasiekia tam tikro laipsnio, cėlių keitimasi kune priima kitą pavidalą. Biologai tą apsirėškimą vadina degeneracija (išsigimimu). Persimainius sąlygoms, cėlės tankiai neturi pakankamai maitos. Paūmžėl jos traukiasi, prasideda atrofija. Galų gale, ta atrofija pasiekia to laipsnio, kuomet cėlės pasidaro sausomis. Sakysime, odos cėlės. Tokios cėlės yra negyvos, ir jos turi užleisti vietą naujoms. Ir tas "gyvenimas mirtį" nuolat eina žmogaus kune. Vienos cėlės miršta, kitos užima jų vietą.

Cėlių keitimasi, sulig Minot, eina daug sparčiau kudukystėje negu paskui. Musų kūno vystymasi galima palyginti su murininku. Kada jis pradeda muryti sieną, darbas eina sparčiai. Jis turi daug spėkos, daug energijos. Laikas bėga. Murininkas pradeda jausti nuovargį. Juo siena darosi augštesnė, tuo jam sunkiau. Sunkiau darosi atsinešti medžiagos, pats murijimas eina išlėto. Prisieina pergalėt daugiau kliūčių. Lyginai tas pats apsirėškia ir mūsų kune. Juo jis daugiau vystosi, auga, tuo daugiau atsiranda kliūčių, tuo lengviau eina pats augimo procesas.

Augimo susilpnėjimas paeina nuo paties kuno struktūros persimainymo. Protoplazma, svarbiausia cėlės substancija, fiziologiskąs gyvybės pamatas, senatvėj pradeda keistis. Tas keitimasi apsireiškia ryšij protoplazmos link nucleus, tos cėlės dalelės, kuri suteikia jai maistą. Senatvėj protoplazma didinasi, o nucleus mažinasi. Cėlė, kuomet jauna, auga greit ir dauginasi liuosai. Tačiau, metams bėgant, cėlių augimo ir dauginimos spėka pradeda mažinties. Maža to, juo jaunystėj cėlių augimas ir dauginimos ėjo sparčiau, tuo greičiau pasiekiamas senatvė. Ir priešingai — juo cėlių augimas, keitimasi ir dauginimasi buvo silpnesnis, tuo senatvė vėliau pasiekiamas. O tatau reiškia ilgesnį amžių.

Dabartės kyla klausimas — kokių būdų galima prailginti amžių, o tuo pačiu ir jaunystę?

Biologai palieka tą klausimą be atsakymo. Vienok, Minot mano, jogei netolimoj ateityj tą klausimą bus galima išrišti. "Jeigu senatvė paeina nuo protoplazmos didinimosi, o nucleus (cėlės branduolys) mažinimosi, tai ateityj, reikia manyti, bus surasta būdai, sulig kurių nucleus veiklumas bus galima padidinti ir tuo pačiu prailginti organizmo gaivumą ir jaunystę."

Pereikinę dabar prie medikalės teorijos, kurią suformulavę I. Mečnikovas. Senatvės mechanizmo supratimui Mečnikovas pašventė apie 40 metų. Jam rūpėjo ne tik amžiaus ilgumas, bet ir senatvės veiklumas. Kitais žodžiais tariant, kaip žmogus gali pasilikti veikliu iki pat mirties.

Mečnikovas darodinėja, jogei senatvė yra patologiskos, o ne fiziologiskos apsireiškimas. Senatvė esanti savo rūšies liga, o ne normalis stovis. Jis mano, kad bėgiu sekamo šimto metų bus surasta būdų, sulig kurių, senatvė bus gydoma taip jau, kaip ir kitos ligos.

Ta teorija, toli gražu, nėra visų priimta. Mokslininkų tarpe randasi daug oponentų. Vienok jos optimizmas ir sveikumas užsitarnauja artynėsnio susipažinimo.

1890 m. vokiečių anatomas Merkel išdėstė savo tyrinėjimus internacionaliam daktarų kongrese, įvykusiame Berline. Jis bandė parodyti, jog senatvėj kaikurie kuno au-

diniai, pavyzdžiui, oda, nesimaino, tuo tarpu kuno vienijantis audiniai žymiai persikeičia. Mečnikovas nepasitenkino vien tik aprašymu. Jam norėjos surasti priežastis to apsireiškimo. Jo išvadų sutrauka skamba sekamai:

"Senatvėj atrofija apsireiškia visuomet vienaip: kuno audeklų augštesnės cėlės atrofiojasi ir užleidžia vietą žemesnėms vienijančių audeklų cėlėms. Smegenyse nervų cėlės — augštesnės cėlės — kurių funkcijos susiveda prie protavimo, jautimo, judėjimų kontroliavimo, pranyksta ir užleidžia vietą žemesnėms cėlėms, — jungiančioms smegenų atleklams. Kepenose, inkstuose ir kituose organuose įvyksta tolygus apsireiškimas. Kitaip sakant, senatvėj įvyksta konfliktas tarp augštesnių ir žemesnių, primityvių organizmo elementų. Pastarieji visuomet išeina pergalėtojai. Tiesioginiai tos pergalės rezultatai esti sekami: žmogaus intelektas (protavimas) eina silpnyn, virškinimo sistema menkėja, kraujas nebeteikiama užtektinai oxygeno."

Kaip jau sakėme, žmogaus kūnas yra sudaromas iš cėlių. Vienos rūšies cėlės sudaro vieną organą, kitos rūšies — kitą. Tai organizmo plytos. Apart tų pamatinių cėlių, organizme randasi dar ir kitokios rūšies cėlių. Jos nėra susijungusios ir gali persikelti iš vienos vietos į kitą. Tai armija kareivių, kuri stengiasi apginti organizmą nuo priešu, mikrobu. Tos cėlės randasi kraujų. Jų esama dviejų rūšių: raudonosios kraujos cėlės, phagocytes — ėdančios cėlės ir baltosios kraujos cėlės, leucocytes. Kaip tik parazitai (mikrobai) įsigauna į mūsų organizmą, susijungusi iš phagocytes ir leucocytes armija puola ant priešu ir stengiasi sunaikinti juos. Bet tai ne visuomet priveda prie pageidaujamų pasekmių. Kartais priešos armija yra per daug stipri, kartais apgynėjai silpni. Kovą darosi žiauresnė ir tęsiasi ilgai. Nuo tų kovos priklauso mūsų organizmo saugumas. Jeigu priešai išeina pergalėtojai ir įsigyvena organizme, — mirtis neišvengiama. Tokios kovos eina be paliovos mūsų organizme.

Bet tos nepalaujamos karės palieka daug sužeistųjų. Karės laukė guli susilpnėjusios cėlės, kurios nebegali atlikti savo pareigų.

Kai-kurios jų miršta. Nepaprastai yra svarbu, kad tie nuostoliai būtų papildomi naujomis spėkomis. Be to, reikia apsivalyti nuo negyvėlių. Priešingame atveju, jie pradeda kenkti visam organizmui. Ir tą darbą atlieka phagocytes ir leucocytes.

Tęskime palyginimą toliau. Tankiai blogai sutvarkytoj valstyboj ištinka riaušės. Jos kariuomenė atsisako ginti savo tėvynę nuo priešų. Maža to, ji tankiai atsigrįžta ir pradeda kovoti su tais, kurie ją globojo. Lyginai tas pats atsitinka ir mūsų organizme. Vienacėliai gynėjai dažnai atsigrįžta ir ima kovoti su organizmu.

Mūsų svarbiausi organai — smegenys, inkstai ir kepenos — yra sudaryti iš dviejokių rūšių audinių: jungiamojo audinio ir specialio. Speciali audiniai ir atlieka visas reikiamas funkcijas. Su laiku jie silpnėja, mažinasi ir užleidžia vietą jungiamiesiems audiniams. Prasideda taip vadinamas "sklerosis" (sukietėjimas). Netekę specialių cėlių, organai sukietėja ir nebegali normaliai veikti. Tokiu tai būdu apsireiškia smegenų ir inkstų ligos.

Grįžkime prie organizmo gynėjų. Kada prasideda sklerosis, nekurie gynėjų pradeda naikinti augštesnės auklės cėles. Nuo vidurinių priešų organizmas nebeįstengia atsilaikyti. Senatvė artinasi šuoliais ir, galų gale, užsibaigia mirtimi.

Kyla klausimas, kodėl tie gynėjai pasidarė išdavikais?

Mečnikovas sako, kad mes privalome tuos gynėjus (phagocytes ir leucocytes) padalinti į dvi kategorijas: microphages, kurie turi keletą nuclei (branduolių) ir macrophages, kurie turi tik vieną nucleus. Pirmieji yra ištikimi kareiviai ir visuomet kovoja su mikrobais. Tuo tarpu antrieji padeda priešams.

Tokiu būdu senatvės išrišimas pasidaro labai lengvas. Macrophages, kriminalistai, kurie yra ne tik pavojingi sveikatai, bet ir iššaukia senatvę, turi būti išvyti iš mūsų organizmo.

Vadinasi, reikalinga surasti tokis sirupas, kuris naikintų vien tik macrophages, neužkenkdamas ištikimiausiems organizmo gynėjams.

Pasteuro Institute, Paryžiuje, ir bandoma

surasti tokis sirupas. Iš kitos pusės, kai kurie mokslininkai mano, kad tai būtų galima atsiekti ir kitokiu būdu. Jie sako, kad jeigu jau negalima sunaikinti macrophages, tai galima sustiprinti specialius audinius. Jaunystėj macrophages tapgi veikia, tačiau jie neįstengia atnešti didelės blėdies organizmui. O tai esti todėl, kad specialės cėlės yra daug gaivesnės. Ir jeigu būtų galima su tam tikrais sirupais sustiprinti cėles specialių organų, tuosyk žmogaus amžius būtų prailgintas.

Supranta, mirties negalima išvengti. Laikas viską sunaikina. Tačiau, prailginti gyvenimą, paliuosuoti jį nuo visokių bereikalingų kančių, — koks tai prakilnus siekis!

Tuosyk senatvę pasidarytų malonesnė ir pas žmones išsivystytų naturalės mirties instinktas.

Gyvenimo ir mirties supratime naturalės mirties instinktas yra labai svarbus. Kiekviena fiziologiška funkcija, kuomet atlikta, iššaukia pasitenkinimą ir nuovargį. Po valgio mes norim ilsėtis, sugrįžę iš darbo, mes einame miegoti. Kodėl gi negalima surasti žmogaus, kuris, pragyvenęs 60 ar 70 metų, su tokia jau lengva širdžia ruošiasi prie mirties, pailsio, kaip kad jis rengiasi prie miego, atlikęs dienos darbą?

Tatai, nors ir netiesioginiu būdu, parodo, jogei žmogus neišgyvena tų metų, kuriuos jis galėtų išgyventi, jeigu visokie prieuoliai ir užkrečiamosios ligos nenutrauktų jo gyvybės siulą.

Bet gali būti, kad to naturalės mirties instinkto pas žmogų niekuomet ir nebus. Pasak ne kurių mokslininkų, protozoa (viencėliniai gyvūnai) yra nemirštantys. O labiau komplikuoti gyvūnai turi mirti.

Pažiūrėkime dabar, ar yra nemirštantys gyvūnai? Weismannas ir jo pasekėjai tvirtina, kad visi vienacėliniai gyvūnai (protozoa), kurie veisiasi pasidalinimu, yra nemirtingi. Tie sutvėrimai, jie sako, niekuomet nemiršta. Jeigu mes akyliai tēmysime juos, mes pastebėsime, kad kiekviena amoeba (vienacėlinis gyvūnas) pasidalinimu pagimdo dvi amoebas, o pastarosios, iš savo pusės, pasidalina į keturias amoebas ir tt. *ad infinitum*. Tų mažyčių gyvūnų pasaulyje mirtis

nežinoma.

Vadinasi, visos gentkartės yra niekas daugiau, kaip tik fragmentai (mažytės dalelės) pirmosios amocbos.

Taip dalykamis stovint, Weismanno nemirtinos amocbos yra mirtinos. Jos miršta nepalikdamos lavonų.

Maupasas tyrinėjimais kuoaškliausia tatau parodė. Jis paėmė amocbą vardu *Stylo-nichia pustulata*. Mažytis tai gyvenimėlis. I vieną kubiską (ketvirtainį) centimetrą jų telpa apie dešimtis milijonų. Jis paėmė vieną tokių sutvėrimėlių ir atskyrė. Kaip greit veisimos pasidalinimu įvyko, jis (vėl atskyrė). Įkirus tai darbas. Nes kiekvienas gyvūnėlis į vieną parą dalinasi 5 kartus. Bėgiu šešių ir pusės dienų vienos amocbos šeimynėlė turėtų apie dešimtis bilionų narių.

Paimekime kitą iliustraciją. Liko išskaitliuota, kad 150-toj gentkartėj vienos amocbos nariai sudarytų kamuolį, kuris būtų milijoną kartų didesnis už saulę!

Vienok grįžkime prie Maupasas. Jis izolaciją (išskyrimą) keliu parodė, kad tie gyvūnėliai nevisuomet veisiasi tokiu nekaltu būdu pasidalindami. Jeigu jiems nedáleidžiama susituokti, tai pacinančios gentkartės išsigimsta. Ant galo, prisiartina valanda, kuomet tie "amžnieji" gyvūnai miršta, ir išnyksta.

Pasirodo, kad nemirtingumo Weismanno prasmėj nėra. Iki šiol bent nepasisekė surasti tokių gyvūnų, kurie nemirtų. Atgyvenę savo amžių, gyvūnai užleidžia savo vietą kitiems.

Mokslininkai, kurie studijavo žemesnius gyvūnus, tvirtina, kad mirtis pas juos apsi-reiškia normaliai. Jie, lyg pailsę keliauninkai, ramiai laukia kelionės pabaigos. Žmogaus organizmas, blaškomas į visas puses gyvenimo audros, nusidėvi daug anksčiau, nekad reikėtų. Nustoję atlikinėti savo funkcijas tuli organai ir mirtis neišvengiama. Prie tokių apystovų mirtis visuomet apsi-reiškia lyg griausmas: netikėtai, nelauktai. Ji iššaukia mūmyse baimę. Beveik kiekvienam žmogui mirus, mes girdžiame nusi-skundimus, kad tai buvo beaikiinė mirtis. O senatvė irgi nesaldi: visokios ligos, visokie nesmagumai.

Naujas senatvės supratimas, kaipo ligos, atidengia daug galimybių. Reikia manyti, kad artymiausioj ateityj bus surasta būdai, kaip apsisaugoti nuo senatvės pasekmių. Reikalinga surasti vieną iš dviejų — tokį sirupą, kuris sunaikintų phagocytes, kenkiančius mūsų specialiams audklams, arba sirupą, kuris stiprintų ir taisytų tų audklų tobulesnes cėles.

Naujausi atidengimai patvirtina Mečnikovo teoriją. Pagarsėjęs rusų mokslininkas, Mačinskis, surado, jogei mirtis pas žemesnės rūšies gyvūnus išlinka todėl, kad vieni jų organai nusidėvi anksčiau, negu kiti. Vadinasi, jeigu būtų galima tuos organus "pataisyti", tai gyvybė galėtų dar tęstis kelis metus. O su laiku tatau bus galima, Pavlovo, Londono, Morgenrotho, etc., pastarųjų metų atidengimai rodo, kad mokslas suoliais artinasi prie išrišimo senatvės klausimo.

Tuosyk ne tik pats amžius bus prailgintas, bet ir senatvė pasidarys ramesnė, malonesnė ir naudingesnė. Mirtis nebebus taip baisi. Žmonės, išgyvenę ilgus metus, užmigs amžinu miegu taip jau ramiai, kaip kad jie užmiga kas naktį, kuomet dienos darbas yra atliktas.

Taip, skaitytojai, kada nors žmonija susilauks tų laimingų dienų. O kada — tegul tatau pasako jums William Morris:

"And what wealth shall be left us when none shall gather gold
To buy his friend in the market, and pinch and pine the sold?

Nay, what save the lovely city, and the little house on the hill,

And the wastes and the woodland beauty, and the happy fields we till,

And the homes of ancient stories, and the tombs of the mighty dead;

And the wise men seeking out marvels, and the poet's teeming head;

And the painter's hand of wonder; and the marvelous fiddle—bow,

And the banded choirs of music:—all those that do and know.

For all these shall be ours and all men's, nor shall any lack a share

Of the toil and the gain of living in the days when the world grows fair".

Prof. S. Jurjevič.

Naujametinė Naktis

I.

Virš miesto, kaip kruvinas debesys, kilo rusvas ukas; — atspindisiai be skaičiaus degusių ugnių gatvių lempose ir namuose. Buvo išvakariai naujų metų. Šalo; pamaži, didelėmis snieguolėmis krito sniegas. Miestas išrodė šventadieniu ir atgijusiu; smagiai pirkliavo sankrovos, grūdosi dykioji minia, teatruose ir viešuose namuose gyvenimas virė kaip šaltinyj. Trumparegiams rodėsi, kad viskas yra ir kas buvo, tęsis amžinai; jie užmiršo, kad amžinastis dėl žmogaus — valandėlė dėl žmonijos ir visatos.

II.

Virš miesto skrieja mirtis. Jos neapgauna dykas, tuščias linksmumas ir blizgantis puošnumas nedidelio skaitliaus turčių ir gyvenimo palaidunų. Mirtis žino tam viskam kainą. Ji žino, kad jis ištikimi sandarbininkai — badas, skurdas ir prievarta, — kaip ir pirmiau, visur viešpatuoja.

Galinga mano viešpatija, — mąsto mirtis, — tvirtai mano tarnai — žemės kunigaikščiai, didžponiai, turčiai ir kunigai, kareiviai — visi dirba dėl manęs. Žmonės atima galimą laimę vienas nuo kito, patys sutveria ant žemės peklį ant to nedaugelio gyvenimo metų, kuriuos suteikia jiems likimas, — greit bėgančių, nesugrįžtančių metų, kurie galėtų būti šaltinių laimės ir linksmumo dėl visų gyvenančiųjų. Vieton melės žmonės tarnauja neapykantai; vieton tveriančio, drąsaus veikimo, jie stato bevaisį, bereikalingą, vergišką darbą. Jų gyvenimas — bespalvis; mažniekiai, palaidumas, vešpatavimas nuobodumo, dėl vieno; kaiklumas pusbadžio gyvenimo, diena iš dienos, be šviesos ir vilties — dėl kitų. Veltui puikios dovanos gamtos ir gyvenimo, kurių užtekta viskam ir visiems, — žmonės nenori, negali persiskirti su praečiais; jie sukaustyti praeiksmu ilgos eilės kartų, jau išėjusių iš gyvenimo; jie nelaimingi, ir ligšiol daugumai gyvenančiųjų tik mintis suteikia ramumą ir taiką.

III.

Mirtis sustojo gražiausioj miesto dalyj, kur stovėjo rumai žemės galingųjų, gyventojai kurių galėjo padaryti daug, labai daug, bet negalėjo pridėti sau nė vienos minutės gyvenimo. Tuose puikiuose rumuose, tarp blizgančios puošnos ir užsiganėdinimo, senai apsigyvenę nesiklausdama tų žymių šeiminkų baimė, baimė išdavystės ir keršto, baimė nusyt valdžios ir turto — užsiganėdinimo šaltinių ir blizgančių, ir drauge su jais — gyvenimo ir taip nežymiai slenkančio kas dieną, kas valandą.

Mirtis įėjo į vieną tokių gyvenimų piktai šypsodamosi. Ji praėjo pro tarnus, per tvirtai uždarytus vartus, per eilės salių ir kambarių, ir sustojo puikiame miegruime. Ten nuvargęs tų rumų šeiminkas miegojo jau triu, neramiu miegu, pilnu baisių ir neraminių sapnų.

Mirtis nusilenkė ant jo.

Miegok ramiai, — tarė ji, — toji naktis dar tau priguli. Ryto tu užmigsi ant visados ir be sapnų. Ryto mes susitiksime.

Miegantis pajuto šaltas ledinės rankos palietimą, — ir nubudo. Visur buvo tyku ir ramu.

Baisūs sapnai, — prašnabždėjo jis, — to aš jausiuos ramesniu.

Aš norėčiau, kad naktis greičiau praeitų, ry-

Ryto vakarė, — mąstė mirtis, eidama pro tarnus, — čia bus du šeiminkai — užmirštas, ant puikios lovos, lavonas ir kitas, naujas šeiminkas, prieš kurį lenksis ir šliaužios visa ši banda taip pat, kaip ji lenkėsi ir šliaužiojo prieš pirmąjį.

IV.

Tarp pustaščių, siaurų gatvių miesto pakraštyje biskį šviečia langas. Už jo matyti skęstantis tamsojė neturtingas, nienkai įrengtas kambarys; jame giliai susimastęs sėdi jaunuolis. Jis užmiršo šaltį ir tamsią naktį, jis mato apšviestus saule laukus, tolimoj žaliuojančius sodnus, jis eina apaugusiu takeliu prie žinomo namo, įkvėpda-

mas kvāpsnī javu ir žoliu; jis ieina i kiemā, iš namu girdēties pažīstami, linksmus balsai... Jis atīdaro duris...

Toje valandoje kambario duris susibalo dojo nuo vējo. Laikrodīs išmušē. Vaīzdas išnyko. Jaunuolis vėl pamatē neturtingā kamarēlī. Duryse stovējo mirtis; bet dabar ant jos veido nebuvo matyties nē liudnumo, nē sąjausmo, nē rustumo — čia to nereikējo.

— Laikas, — begarsiai tarē mirtis.

Laukai, saulē, naktis, sodas, gyvenimas, artimi ir brangūs žmonēs. — tas viskas buvo senai ir niekad nebebus.

Jaunuolis greit peržvelgia kamarī, kuriame nepasilieka nieko, kas galētų priminti praeitį, pasakyt apie tai, kad čia gyveno — kambarys tuščias.

Jis greit apsīvelka ir išeina i šaltā, tamsią gatvę. Prie jo prisilietē šalta, ledinē mirties ranka, ir išējo ant visados iš gyvenimo ir nuo žmonių i kapus, be vardo ir pavardēs. Lempa dadegē ir užgēso. Naktis rodo si dar tamsesnē ir šaltesnē.

Kamarī apēmē tamsa ir tuštuma. Vienu žmogumi liko mažiau, vienu nežinomų kapu daugiau.

V.

Sniegas krinta. Tamsoje vos galima išskirti medžius ir augštus antkapius didelio miesto kapinyno, duodančio paskutinę prieglaudą turčiams, kurie dagi ir kapuose įsitaisto su gremėzdišku, sunkiu ir be skonio puikumu. Giminės ir įpėdiniai dieną su puikionis apeigomis atveždavo ten mirusius, įdėdavo juos i kapus ir skubējo grįšti i namus, užmiršti nemalonias valandēles. Nieko, apart kapinyno sargų nepasilikdavo už augštų, tvirtai uždarytų kapinyno vartų, bet sargai nesiinterēsavo kapais — jie priparto prie mirusiųjų. Kapinynas dėl jų buvo darbavieta, sodu ir gyvenamuoju namu.

VI.

Koplytėlėj, pastatytoj dėkingais įpėdiniais ant kapo kokio tai buvusio pirklybos patairėjo, pusiau apneštoj sniegu, vis matosi žmogystē. Čia taipgi viskas pabaigta; bāigia degti likutis gyvenimo užmiršto seno vaikatos. Jis mato ant angos koplytėlēs, per

krintantį sniegā, mirtį ir jam rodos, kad jis girdi jos žodžius:

— Nesibijok, čia tik tai mirusieji. Mirusieji nenubunda ir netrukdo gyvųjų. Pasakos apie vaidinimasi — kvaili plepalai senų bobų. Ir kam čia nubusti? Visi šie ponai niekad ir negyveno; jie tarnavo, kaupē pinigų ir perėjo per žemę kaip šešėliai, bijodami liuosų judėjimo ir žodžio, klausydamies ir dairydami. Jie perėjo per žemę kaip šešėliai — ir įgijo šiuos antkapius... O, kaip jie bijojo ir nekenťe manęs — lyg kad viena ilgēs nē diena galējo atidengt jiems gyvenimo slaptybes, tiems vaikščiojantiems nabašninkams; lyg kad jų išėjimas iš gyvenimo nebūtų paliuosavimas vietos, kurios jau senai nekantriai laukē kiti, lyg kad atsiminimas apie juos neliko, kaip tik šie paminklai.

Mirtis nusijuokē — ir atsakymui lyg pasigirdo kurtų dejavimai ir po sunkių ir gremėzdiškų monumentų.

Širdis mirstančiojo susispaudē iš skausmo.

— Mirtie, — tarē jis, — aš negaliu rast šviesių atsiminimų nuo kuditystēs iki sesatvēs. Pas mane nieko nėra psaciytį ir nejaugi taip bus ir visados, ir nebus laimingųjų, nori ir toli... toli?

VII.

Sniegas sustojo kritęs. Tamsa išsisklaidē ir persimainē i maloniā, minkštā šviesā. Senis pamatē save erdviam augštame kambaryje, kedėje, netoli didelio lango, per kurį galima buvo įmatyt augštus padengtus sniegu medžius. Netoliese jo buvo keletas žmonių, senų ir jaunų, kvėpavusių spēka, sveikata; iš jų veidų buvo matyt, kad jie užganėdinti ir laimingi. Senis jautē, kad jis yra apšuptas draugų, kurie žiuri i jį su meile ir sąjausmu.

— Nuo laiko, kaip pasaulij nebēra skurdo. — tarē vienas draugų, — mes kasdie iškovoame ką nors dėl gyvenimo ir laimēs. Nē viena diena nepraeina veltui. Tarp darbo ir užsiganėdinimo mūsų spēkos išsisemia iki dugno — mirtis tapo miegu išsidėvėjusio kuno, mes nueiname i amžinā atsilį prisisotinę gyvenimo linksmybėmis, bet nepavargę nuo jų, ir mes žinome, jog užte-

kanti saulē vēl apšvies žemē del drāsaus ir šviesaus gyvenimo ir laimēs — ir kad nuėjusieji pasiēmē ir iņešē savo dalį pilnai.

Senis šypsodamos skendō į priešmirtinį snaudulį ir greičiaus jautē, negu matē pirmuosius saulės spindulius. Mirtis rodēsi jam ne atkariu skeletu, bet puikiu jaunuoliu, rimtu ir liudnu. Ji užspaudē jam akis.

Viskas buvo pabaigta.

Saulē užtekėjo. Atėjo šaltas rytas; medžiai ir antkapiai apšerksoję sniegu žibėjo visokeriopų varų ugnimis. Tolunoj girdėjosi varpo gaudės ir triukšmas didelio miesto. Ant kapų ir sustingusio elgėtos lavono viešpatavo išdidi nesudrumsta tyla.

Vert K. B-as.

G. D'Annunzio.

N A Š L Ė

Biadžio Milo lavonas gulėjo lovoj, pastatytoj kambario viduryj. Jo veidas buvo uždengtas skėpetaite, sušlakstyta uksusu. Šale lavono sėdėjo pati ir numirėlio brolis.

Rožė Milo buvo dvidešimts penkių metų amžiaus. Tai buvo pilname žydėjime moteris — kakta žema, antakiai tankūs, o akys gilios, viliojančios. Plaukai gražūs, ilgi. Jie dengė jos kaklą ir kaktą. Nuo jos taip ir nešė sveikata ir gaivumu. O drabužiai kvepėjo perfumais.

Emidio Milo, nabašninko brolis ir kunigas, buvo beveik Rožės amžiaus. Jis atrodė labai liesiu. Veidas buvo saulės nudegintas, kaip ir visų kaimo gyventojų. Ploni, šviesūs plaukai dengė jo veidą; sveiki, balti dantys pridavė vyriškumą jo šypsenai, o akys spindėjo visą laiką lyg deimantas.

Abu tylėjo. Emidio žaidė su rožančiu, o Rožė neatitraukdama akių žiūrėjo į tą rožančių. Mirtis nepadarė į juodu didelio įspūdžio, kaip paprastai į sodiečius.

— Vienok, šandie šiltas vakaras, — tarė Emidio ir giliai atsiduso.

Lyg pritardama jo žodžiams, Rožė pakėlė akis ir vėl nuleido jas.

Žemame kambarij žvakės šviesa merdėjo. Šešėliai rinkosi tai ant sienų, tai kampuose. Langinyčios buvo atidarytos, bet ferankos užleistos. Laiks nuo laiko vėjas jas išpušdavo lyg burias.

Ir rodėsi, kad Biadžio Milo ramiai ir giliai miega baltoj lovoj.

Lyg kapų tyloj pasigirdo Emidio žodžiai. Rožė vėl pakėlė galvą ir po senovei įsmėgė akis į rožančių.

Po ilgos pauzos Emidio paklausė:

— Kelintoj valandoj bus laidotuvės?

Jinai atsakė ramiu balsu:

Dešimtoj valandoj.

Ir vėl abu nuėjo. Iš sodžiaus girdėjos nepertraukiamas varlių kvaksėjimas. Jaunos žolės aromatas dvelkte dvelkė per langą.

Toj nepaprastoj tyloj Rožė staigu nugirdo kokį tai keistą gurgždėjimą, kuris paėjo nuo lavono. Persigandusi jinai pasikėlė nuo sėdynės ir norėjo bėgti.

— Nesibijokite, Rožė... Paskutinis gurgždėjimas... — pasakė Emidio ir ištiesė ranką, kad nuraminus ją.

Jinai instinktyviai sugriebė jo ranką, bet jis dar stovėjo. Žiurėdama į priešingą pusę, ji klausėsi, kai gurgždėjimas didinosi.

Tai nickis, Rožė... nusiraminkite... dar kartą pasakė Emidio ir gestu pasiulė jai atsisėsti šale jo ant skrynios.

Jinai atsisėdo ir sumišime tebe laikė ranką. Skrynija buvo nedidelė ir jų keliai susitiko.

Vėl užstojo tyla. Iš tylumos girdėjos pjo vėjų dainos.

Jie dirba mėnesėtomis paktimis — paaiškino Rožė, itorėdama kalbėti ir tuo budu atsikratyti nuo nuovargio ir sumišimo.

Emidio nieko neatsakė. Rožė išleido jo ranką iš savosios, nes pradėjo jausti kokį tai keistą nerimastį ir sujudimą.

Ir vienu ir tuo pačiu laiku abiejų galvon dinktelėjo vienokia mintis. Abu pasinėrė atsiminimuose, — atsiminimuose apie ne drąsų judviejų jaunystės meilę.

Tais laikas jiedu gyveno Kaldore, prie kryžkelio. Ant kviečių lauko rubežiaus ki-
lo augšta siena, padaryta iš akmenų ir mo-
lio. Į pietus, kur gyveno Rožės tėvai, vasā-
ros metu nebūdavo per daug karšta — au-
gantįs medžiai suteikdavo pauksni. Pavasa-
rį, kada pradėdavo žydėti medžiai, oras, ta-
rytum, prisipildydavo snieguolėmis. O pa-
ukščiai, lyg bitės avilyj, užė medžių šako-
se.

Už sienos, tarp medžių, dažnai tuosyk
dainuodavo Rožė. Jos balsas, kaip tyras,
gaivinantįs fontanas, liejosi iš po lapų. Ir
sveikstantis Emidio nuolat klausydavos tų
dainų.

Jis dar buvo silpnas ir visuomet alkanas.
Nenorėdamas prisilaikyti dietos, jis, lyg va-
gis, sugriebdavo didelę duonos riekę ir išei-
davo iš namų. Eidavo palei sieną prie
kviečių lauko rubežiaus.

Čia, atsilošęs į akmeninę sieną, jis atsisės-
davo ant žemės ir pradėdavo savo puotą.
Godžiai jis kramtydavo duoną, primaišyda-
mas kviečių grūdus. Kiekvienas grūdas tal-
pino savyj lašelį baltos, lyg pienas, skystimo.
Ir nežinia kodėl fiziškas jo apetitas drauge
su troškimu girdėti Rožės dainų susiliejo į
vieną neatidaliniamą, grynai dvasinį jaus-
mą.

Rožės dainos jam taip jau buvo reikalin-
gos, kaip pats maistas. Jos dainos gydė
Emidio ir žavėjo jo sielą. Ir nuo to laiko
jo širdij gimė nedrasi meilė, pirmos jaunys-
tės meilė.

Rugsėjo mėnesij, neužilgo prieš Emidio iš
važiavimą į seminariją, abi šeimynos sutarė
važiuoti į pikniką. Visi susėdo į tris ve-
žimus ir išvažiavo.

Diena buvo šilta ir maloni. Jie išsirinko
vietą po dideliais jovarais ir susėdo valgyti.
Tarp žolės matėsi daugybė piolų; tai čia,
tai ten matėsi ant žolės dideli saulės ratai.
Žemiau vinguriavo upė. Tylutėlė, lyg už-
migus. Vanduo tyras, krikštolinis. Augan-
tįs ant dugno augmens matėsi kuogeriausia.

Užkandę kiek vieni pasklydo po mišką, o
kiti išsitiesė ant žemės.

Rožė ir Emidio susitiko lyg iš netyčių, su-
siėmė už rankų ir nuėjo siauručiu takeliu,
apaugusiu medžiais.

Jinai rėmėsi ant jo rankos visu savo kūno
sunkumu, nesulaikomai kvatojo, skynė la-

pus ir uogas. Karts nuo karto ji išdidžiai
atmesdavo galvą užpakalin ir žiurėdavo
jam į akis. Viename tokiam atsitikime
nuo galvos nukrito šukos ir jos puikus plau-
kai išsidraikė, uždengdami pečius.

Emidio pasilenkė ir pakėlė šukas. Ties-
damos jis netikėtai užgavo Rožės galvą. Su-
siėmus už galvos ir nenustodama juoktis,
Rožė staigu sušuko:

—Ai, skauda... ai...

Jis pažiūrėjo į ją. Kokis tai šurpulys per-
ėjo per visą kūną. Veidas išblyško. Jisai
ką tik neteko sąmonės.

Rožė paėmė vijoklį ir savo ilgu nagu iš-
drieskė iš jo kaspiną. Tuo kaspinu jinai su-
suko savo plaukus. Žali vijoklio lapai nu-
dribo ant jos veido ir ausų.

Ar jums tai patinka? — užklausė Rožė.

Bet Emidio nei lupų nepravėrė: jis neži-
nojo ką atsakyti.

—Gali būti, jūs — nebylys?

Jam norėjoš pulti ant kelių. Pastebėjęs
jos balse pajuoką, jis nenoroms apsiašarojo,
o širdis prisipildė liudėsiu.

Jieduėjo toliau. Tečiau vienoj vietoj ke-
lią užstojo audros nuverstas medis. Emidio
sugriebė abi rankomis ir pakėlė jį, o Rožė,
lyg miškinė deivė, palindo po žaltų, vienam
akimirksniui uždengusius ją, šakų.

Paskui jiedu atsidūrė ties šuliniu. Iš vie-
nos ir iš kitos pusės matėsi akmenimis iš-
kloti baseinai. Tankūs ir šakoti medžiai, su-
sipindami viršų, darė kokį tai lopsį prie šu-
linio. O visą tai atsispindėjo vandenyj.

—Kaip čia puiku! — tyliai pasakė Rožė ir
visą pasidavė pirmyn.

O paskui jinai prisisėmė pilną rieškučių
vandens ir su žavėjančia gracija ėmė gerti
mažais, tankiais gurkšniais. Vandens lašai
nupuolė ant jos drabužių ir apdengė ją visą
lyg žemčiugais.

Atsigėrus pati, ji vėl abiems rieškutėm pri-
sisėmė vandens ir pasiulė jam gerti iš tų sa-
yotiškų kubkų:

—Gerkite!

—Ne, aš nenoriu gerti, — susimaišęs at-
sakė jis.

Tuosyk su neslėpiama neapykanta jinai
išpylė vandenį tiesiai jam į veidą. O paskui
išsitiesė ant dugno išdžiuvusio baseino ir
nervingai pradėjo barabanyti kojyte. Pra-

bēgus porai minūtū, ji smarkiai pašoko ant koju ir kaip tai keistai pažūrėjo į Emidio:

—Eikiva, ar ką? — šurpiu balsu paklausė ji.

Vėl grįžo įdėd tuos pačius kelius. Kelyje nepratarė į vienas kitą nei žodžio.

Viršuj, ore, linksmiai ir garsiai čiulbėjo strazdai.

Rersiveržė per lapus saulės spinduliai akių juodu. Ėjo išlėto. Juo toliau, tuo miškas darėsi gyvesnis, linksmesnis. O įdėd ėjo ir tylėjo.

Kelioms dienoms praeinčius Emidio išvažiavo.

Keliems mėnesiams prabėgus vyresnysis Emidio brolis apsidėdė su Rožė.

Budamas seminarijoje, Emidio tankiai ir daug mąstydavo apie savo naują gimintę. Tankiai, tuo pačiu laiku, kuomet mokytojas — kunigas aiškindavo klasei l'Epitome Historial sacro, Emidio savo svajonėmis skriejo prie Rožės. Laikė lekcijų jo galva tankiai nusivirdavo ant rankų ir jį lisdavo visokios gūdinančios mintys. O bažnyčioj, vargonams grojant ir giedant giesmėmis, jo siela verždavosi toli, toli už bažnyčios sienų.

Laikui bėgant, kuomet jis persiėmė nuo draugų blogais norais, nešvariais žvilgsniais į moterį, jis visai kitokioj prasmėj išsiaiškino sau atmintiną sceną miške. Nepilnas įsitikinimas naujame daleidime ir galėjimos, kad jis nenusiskynė tą puikų vaisių, kuris pats prašėsi, suteikdavo jam daug kentėjimų.

—Vadinasi, tiesa? — klausdavo jis pats savęs. — Vadinasi, vieną momentą Rožė tikrai mylėjo jį? O jis, nieko nenumanėdamas, nieko nenujausdamas, praėjo pro šalį tos didelės laimės?

Ir su kiekviena diena ta mintis jį vis daugiau kankino, darėsi aštresnė, neatlaidesnė.

Laikė savo ilgo ir monotoniško gyvenimo seminarijoje ta mintis pavirto į neišgydomą ligą. Ir jis pasidarė melancholiku, žmogum, kuris nežino, nesupranta, kas tai yra laimė.

Ir visgi, laikė tų ilgų metų, jis taip ir nesužinojo, ką jamė, ką pergyveno Rožė šale šulinio toj atmintinaj rugėjų dienų.

Žvakės šviesa, lyg mirtinų agonijų, blaškėsi iš šalies į šalį. Per langą putė lengvu-

ti, naktinis vėjas ir judino ferankas.

Rožė, nuvargusi ir mieguista, užmerkdamo akis, bet tuoj atmerkdamo, kaip tik galva nusivirdavo ant krutinės.

—Jūs labai pavargote? — rupestingai paklausė Emidio.

—Aš? Ne... visai ne... — skubiai atsakė Rožė ir papurtė galvą.

Bet tyla vis labiau ir labiau veikė į ją ir migdė. Galva jos atsilošė į sieną; plaukai išsidraikė ir paslėpė akis; kvėpavimas buvo lygus, ritmiškas. Toj minutoj jį žavėjo savo gražumu, bet dar labiau buvo patraukiantis jos krutinės ritmiškas kūnojudimas ir aptemptų kojų konturas.

—O jeigu aš pabučiuosiu ją — staigų pamanė Emidio, neatitraukdamas nuo miegančios Rožės akių.

Malonus balsas, akompanuojami muzikos, skambėjo birželio nakties tyloj. Kartais muzika nutildavo, o girdėjos tik daina panaši į bažnytinę giesmę.

Mėnuo pakilo augštai ir jo šviesa veržėsi per ferankas.

Emidio atsigrįžo į nabašninką. Jo akys perbėgo visą lavoną ir sustojo ant rankos, geltonos, sutinusios ir mėlynomis gisdomis išdabintos rankos. Paskui Emidio skubiai nusigrįžo.

Tuo tarpu miegančios Rožės galva pradėjo slinkti ant jo peties. Nuolatinis prisiartinimas brangios galvelės labai sujudino kunigą. Jis nežinojo nei kas daryti.

Kada Rožė atsilošė į jį, Emidio užmirė. Bijodamas išbudinti miegančiąją, jis sulaukė kvapą. Bet juo tolyn, tuo labiau jį pradėjo apimti kokis tai keistas nerimavimas. Jam pradėjo rodytis, kad širdies mušimas ir rankų nepaprastos drebjimas girdisi visame kambaryj. Bet Rožė vis miegojo; tai nuramina jį, ir pamažėl jis lyg pradėjo leistis kokion tai bedugnėn, o prieš save vis matė miegančią Rožę.

Paskui, netikėtai, nebegalėdamas daugiau mąstyti, nebegalėdamas ilgiau kovoti su pagunda, jis pabučiavo Rožę tiesiai į lūpas.

Rožė atsibudo. Ji pravėrė akis ir išblyško.

Ji surinko savo išsidraikiusius plaukus ir atsisėdo ant skrynios. Tyli, rami, atsargi.

Nesijudino ir Emidio.

Po senovei abu sėdėjo ant skrynios ir kan-
kinosi delto, kas turėjo neišvengiamai atsi-
tikti. Judviejų keliai buvo kruvoj. Staigu,
lyg susitarusiu, jiedu pradėjo atkreipti dau-
giau domos į pašalinius dalykus. Bet juo
toliau, tuo labiau jiedu svaigo.

Nakties tyloj vis dar girdėjosi malonios
dainos. Moterų ir vyrų balsai susiliedavo
harmoniskai. Kartais išsiskirdavo kokis
balsas ir užmirdavo ore, o žemai jo laukė
ir liuliavo, lyg vanduo, žemi gitarų akordai.
Kada dainos sustodavo, girdėjos jūros, uži-
mas.

Abu klausėsi...

Gali būti, persimainė vėjas. Kambarin ėjo

nepaprastas aromatas. Jis dilgino jausmus,
svaigino samonę, ir tuo pačiu laiku gaivino
visą organizmą, lyg šaltinio vanduo.

Ir Rožė ir Emidio sužavėti nepaprastu na-
kties gražumu sėdėjo ant skrynios nes-
dindami.

Prieš akis merdėjo menkutė šviesa.

Staigu šviesa pradėjo blaškytis, lyg mir-
ties agonijoj. Abu sužiuro.

Dar akimirksnis — ir šviesa užgeso.

Tuosyk, umai, vienu ir tuo pačiu momen-
tu, jiedu prisiglaudė vienas prie kito, apsi-
kabino ir drebėdami, lyg akli, lyg bepročiai
ir nebyliai, pradėjo jieškoti vienas kito lu-
pų... Vertė K. A.

Klioštorius ir Jezuitai

arba

Gyvenimas minyškos Barboros Ubrykos

Pagal oficialius rekordus surašė W. L. Clark
Sulietuvino A. J. Karalius, M.D.

(Tąsa)

O, nelaiminga auka. Pirmiau buvusi to-
kia graži, meilė mergaitė, dabar laukinis,
baisus, pusiau žmogiškas gyvunas; jos ku-
nas visai nuogas, apsidraikęs ilgais, susivė-
lusiais plaukais, purvu ir pelėsiomis, jos ga-
lunės susitraukusios ir susirietusios, kaip pl-
nučiai, jos galva skauduliuota ir ligota, jos
ploni, išdžiuvę veidai veik kruvon sueina ir
jos didelės, laukinės akys žėri ir žiba iš gi-
lių akyduobių. Ten jį raitėsi ir klupinėjo
prieš vyskupą. Jis į ją valandėlę žiūrėjo, o
paskui prisiartinio prie jos ir mąndagiai ban-
dė ją prikelsti, tardamas žodžius malonumo,
vilties ir suramos į jos ausis, kurios ilgą lai-
ką buvo pripratusios tikiai prie blogybių.
Bet jos išmintis buvo per daug suardyta, ir
ji negalėjo jį suprasti; ji nesamoningoj baimėj
ritosi šalin.

Šioj valandoj Fr. Calenski, kunigas, kuris
ka tik atėjo ir nieko nežinojo apie atsitiki-
mą, įėjo į kambaraitę pažiūrėti sumišime
priežasties, visai nesapnuodams, kad vysku-
pas stovėjo tenais apkaltinti jį jo niekšybėj.
Vyskupas paliepė Calenskiui, ir Vyresniajai

Seseriai stovėti sykiu priešais jį ir visų aky-
vaizdų suteikė jiems aštriausią apkaltini-
mą už jiedviejų prasikaltimą, šiaip užbaig-
damas:—

"Aš ne tikiai atimu judviem visą judvie-
jų spėką ir autoritetą, bet esu priverstas taip-
gi judu pavesti civiliskai valdžiai, kad ji pa-
sielgtų taip, kaip matys reikalingu. Judvie-
jų klioštorystė turės būti išnaikinta".

Pirm išėjimo jis paliepė Barborą nuprau-
sti, aprėdyti ir nugabenti į svarų kambarį.
Tarnams ją išnešant, ji tarė:—

"Ar jus mane sugrąžinsite į mano grabą?
Kodel mane ten palaidojote? Aš to neuži-
sitrinau. Taip, taip, aš sulaužiau savo pri-
siėgas, bet josios nėra angelais. Tos seseris
yra daug blogesnės už mane."

Šioj valandoj ji, rodos, suprato savo blogy-
bes iš kunigo pusės ir, bėgdama prie jo su-
gniauzus rankas ir akis žiauriai pastačius,
išcypė šiuos žodžius:

"O tu gyvuly, tu gyvuly!"

Ištarus šiuos žodžius ji susmuko ir tapo
išnešta laukan.

Viskas, ką tik sugabumas galėjo panau-
doti, buvo pareikalauta ir viskuo buvo ru-
pintasi taip, kad vargšė Barborą pradėjus
taisyti. Bet vakare ji tapo tokia laukine ir
sumišus, kad buvo atrasta reikalingu, ją
beprotnamį nugabenti. Kadą ji pamatė sau-
lės šviesą ir klioštoriaus žalumynus, ant ry-
tojaus ją tarnams gabenant į prieglaudą, ji
prisilenkė prie žemės ir bučiavo žalius la-
pelius su didžiausiu džiaugsmu. Vienok ji

neilgai galėjo tai daryti, nes apmirimas nuo išėjimo į šviežią orą ją tuojaus apėmė ir ji tapo bejauslė; tokiose sąlygose ji tapo nugabenta į naujus kambarius.

Tulą laiką ji negalėjo lovoj gulėti, bet nuolatos lipdavo laukan ir traukdavo kaurą (divoną) kad galėjus raityties arba gulėti ant plikų grindų.

Kaip buvo laukiama, pasklydus gandai po miestą apie Barboros žiaurų kankinimą, įmiršę žmonės—nors devyni dešimtadaliai jų buvo dievuoti katalikai—greitai atbėgo pas klioštorių ir tuojaus pradėjo jį atakuoti. Kariuomenės tapo pašaukta ir, tiksliai ačiu joms kantrybei, narsumui ir taktikai tegalėjo išgelbėti namus nuo galutinio sunaikinimo. Bet kadangi tas viskas buvo smulkiai dendraščiuose aprašyta, tai mes čia tuojaus padidodame pačios aukos apipasakojimą savo baisaus kalėjimo.

JOŠ PAČIOS PASAKOJIMAS.

Numirus mano tėvui 1843 m., kada aš buvau šešiolikos metų, mano motina išsikraustė iš Vienos į jos sesers arba mano dėdienės Paulinos Bertolenskiėnės gyvenimą netoli nuo Krakovos. Vienus metus anksčiau šio nuotikio aš draugavau su vienu jaunu ponaičiu Vienoje ir, tiesą pasakius, mes buvome susižiedavę, nes aš jį labai mylėjau ir jis prašė manęs tapti jo žmona. Vienok jis mane nemylėjo taip karštai, kaip kad aš jį, nes mano tėvui numirus ir suradus, jog aš nepaveldėsiu daug turto, mano sužadėtinis atšalo ir ant galo prašė pertraukti mudviejų žiedotuves. Nors mano širdis buvo suardyta, aš su juo atsisveikinau ir nutariau daugiau jokių žiedotinių neįieškoti. Žmonės sakydavo, kad aš buvau graži; daug kartų vėliau mano motina bardavo mane už neatkreipimą atidos į kelis jaunus ponaičius, kurie norėjo prie manęs mellinties.

Mano įgimtas pobudis buvo linksmas, bet aš dabar tapau melancholijos auka, kas mano motiną labai pykindavo; ji kartais mane net mušdavo ir versdavo kalbėti su ponaičiais, kurie į mūsų namus ateldavo. Kartą ji man patėmijo, jog jei aš greitai neapsivesianti, tai aš jai visuomet busiu sunkenybė. Šitas mane kvaila padarė ir nusiminimo va-

landoje aš nutariau įstoti į Karmelitų klioštorių.

"Mano brangi motinėle," tariau vieną dieną, nutarus, ką turiu daryti, "aš myliu tave, aš norėčiau tavęs klausyti, bet aš negaliu vesti. Aš negalėčiau mylėti jokį vyrą ir dėlto jam suteikčiau tiksliai bėdą. Vienok aš tau nebusiu sunkenybė. Aš atsisveikinsiu su pasauliu su jo tuštenybėmis ir eisiu gyventi kaip Karmelitė Krakovos klioštoriuje. Tėnais šventuose pasikalbėjimuose ir laimingam užsiganėtimui aš praleisiu savo likusias dienas maldoje ir meditacijoje."

Mano propozicija patiko motinai ir trumpam laikui praėjus aš pradėjau savo noviciaturą, kuri užsibaigė mano paėmimu dangalo ir drabužių karmelitų minyškos 1846 metų.

Laike mano noviciatūros Vyriausioji Sesuo Juzė buvo man labai maloni; su manimi visuomet kalbėdavo dorai ir linksmi ir man suteikdavo daug mažų malonių, kurios nesutikdavo su klioštoriaus įstatais. Fr. Calenskis tamė laike man taipgi buvo labai malonus, bet nuo manęs jis šalinos, kaip jis nesiėlgė su kitoms tos įstaigos gyventojoms; nors iš kartais pasitebėtų pažvelgimų aš jaučiau, jog jis manimi ypatingai interesavosi.

Aš dabar maniau, kad mano gyvenimas buvo maloniausias visam sviete, kad aš juo mi visada gėrėsiuos ir aš kas dieną su nekantrybe laukiau laiko, kada pabaigsiu savo pareigų pildymą ir galėsiu tapti zokono minyška. Ant galo šioji ilgai laukiama diena atėjo; ir viduje iškilmingiausių ceremonijų aš paėmiau reikalingus drabužius ir gavau savo kakton seserišką bučkį nuo Karmelitų minyškų, kurios mane visam gyvenimui sau už lygią paėmė. Dabar aš buvau minyška, pilna zokono narė, galutinai atskirta nuo pasaulio, nuo niekšingo pasaulio. O koks didelis buvo mano džiaugsmas ir kaip saldžiai tą naktį aš pasilsėjau ant savo prasto užtiesalo! Jeigu aš bučiau numirus laike to saldus miego, nuo kokios vargų amžinybės bučiau tapus išgelbėta...

Nieko minėtino neatsitiko bėgyje mėnesio ar dviejų nuo paėmimo drabužių, nors aš negalėjau nematyti, kad pasidarė permaina pasiėlgimuose linkui manęs iš pusės Vyresnės Sesers ir Fr. Calenskio. Kuomet pir-

mutinė ikišiol buvo tokia maloni ir prieinama, dabar ji tapo šaltesnė, tolesnė ir net žiauroka. Fr. Calenskio permaina nebuvo taip žymi, vienok labai matoma. Veiton pasiėlgus su manim šalčiau, negu su mano draugėmis, kaip kad pirmiau darydavo, jis dabar prie manęs labiau artinos ir buvo su manim mandagesnis, negu su kitomis. Aš tada nesupratau jo niekšingų plėnų; tik tai vėliaus, kada aš merdėjau gyva savo grabe, visas suokaltis man pasidarė aiškus visam savo baisme.

Aš puikiai atmenu tą sceną, kada jis pirmu kartu bandė prie manęs gretintis. Už mažutėlį prasikaltimą valgomam kambaryje—už užgavimą iš uetyčių peiliu į torielę vienai seseriai skaitant—Motina Juzė, taip mes vadinome Vyresniąją Sesių, paliepė man visą dieną išbuti kamaraitę ir pasninkauti. Bausmės mums taip tankiai buvo suteikiamos klioštoriaus motinų—keturias vyresnes seseris mes vadinome motinomis—kad mes apie jas mažai pailsėme, ir aš paėmiau savo bausmę su pilnu nusizeminimu, ir pasiryžimu.

Praėjus pusei popiečio ir man skaitant "Gyvenimą šventųjų" staiga ir, žinoma, netikėtai atsidarė duris ir įėjo Fr. Calenskis ir užsidarė duris. Aš nustebau ir nuliūdau iš tos priežasties ir greitai atsistoja.

"Dukrelė," tarė jis, "aš matau tave sumišusia."

"Nesumišus, tėve," atsakiau, "bet nustebus."

"Taip, taip," atsakė, "tai yra tinkamas žodis 'nustebus', nes, žinoma, aš negalėjau tavęs sumišusia padaryti."

Jis juokėsi ir niekšingai pažvelgė į mane tai pastebėdamas.

Aš atnešiau jam kamaraitės kėdę atsistoti, ir jam atsistodamas aš atsiklaupiau pas jį pagal savo pareigą ir laukiau, ką jis turi pasakyti—žinoma, pasitikėdama, kad tai bus pamokinimas ir šventas pasikalbėjimas.

Trumpą laiką jis taip su manimi kalbėjosi, paguododamas mano pareigas, pasišventimus ir taip toliau. Galop, staiga jis permainė savo pasiėlgimus ir toną ir tarė:

"Barbora, ar Motina Juzė tau tankiai prisako pasninkauti?"

"Taip, tėve"—atsakiau.

"Tai nėra gerai. Ir ji tau prisako turbut gana tankiai plakties rykštėmis, ar ne?"

"Ji taip daro, tėve," atsakiau.

"Aš tą viską turiu sustabdyti, nes tai sugadins tavo veido malonumą ir figūros garbingą kontūrą. Barbora, ar tu žinai, kad esi graži?"

"Ačiu dangui, tėve," tariau, "aš daugiau apie tai nemanau. Pirm paėmimo rubų savo šventos profesijos—pirm atsiskyrimo su henaudžiu, kvailu svietu—aš buvau vadinta gražia, bet kaip tik pažiūriu į aną makaule, tai manau, prie kokios pabaigos turi priėti kiekviena gražybė."

"Tai visai teisinga ir tinkama iš tavo pusės, Barbora, bet tu neturi taip ištiesai manyti vien tik apie ateitį, kad reikėtų pamesti visus malonumus, kuriuos tu dabar gali lengvai pasiekti."

Tai pasakęs jis uždėję savo ranką ant mano pečių ir sėdėdamas ant kėdės prisilinko arčiau manęs. Mano pasitikėjimas Fr. Calenskio šventumu buvo taip didelis, kad net šita stebėtina kalba ir da stebėtinesni judėjimai nepermainė mano pozicijos. Bet kada truputį vėliau jisai pasilenkė ir mane pabučiavo stačiai į lūpas, baimingas šurpulis perbėgo per visą mano kūną ir aš pabėgau šalin ir nustebus į jį žiūrėjau.

"Ko taip išsigandusi, dukrelė? Ar bučkis tėvo, kuris tave myli, kaip sunelį, yra taip baisus?"—ir vėl jis prie manęs prisiglaudė.

Aš nežinojau nė kas su manimi darėsi, nė ką daryti ir apjakime aš pusiau mikčiodama atsakiau:

"Ne, tėve, bet tas taip stebėtina, taip nepaprasta—taip—aš net nežinau nė ką tau sakyti."

(Toliau bus.)

MARGUMYNAI

Emile Zola.

KETURI ADOMAI.

Prigimties moksluose vienas įdomiausių dalykų yra tas įvairumas, kokis apsirėškia tarp gyvūnų vienos ir tos pačios veislės. Bet ypač patraukiančiu dalyku mokslininkams yra žmogus, kurio sutvėrimui Dievui prisiėjo pašvęsti ištisą dieną. Pažvelgkime dabar į skirtingas žmonių rases. Pašvęsk vieną dieną tėmijimams ir žiurėdamas į žmonių veidus įsitikink mano žodžių teisingumą. Neužinteresuotam tėmytojui visi veidai, atrodo vienodai negražūs. Suprantama, kiekvienoj šalyj galima pastebėti žavėjančių veidelių, bet, iš kitos pusės, kas vieną patraukia, tas kitą atstumia. Jūsų kaimynas žiuri skirtingomis akimis į gražumą, nekad jūs patis. Bendros, visų žmonių apimančios, gražumo formulos nėra. Tai juk aišku kiekvienam be tolimesnio darodinėjimo.

Pasaulyj randasi keturios rasės: juoda, geltona, raudona ir balta. Apart to, yra nemažai žmonių, kurie perstato savimi mišinių tu pamatinių rasių. Ir gal nebus didelės klaidos pasakyti, jogei žmonių, odoj būtų galima surasti visas žinomas pasaulij spalvas. Bet šiandie man rupi vienas klausimas, vienu vienas: ar Adomas buvo baltas, geltonas, raudonas ar juodas? Jeigu aš daleidžiu, kad jisai buvo baltas (budamas pats baltu), kokių būdu aš galiu išsiaiškinti tą nepaprastą įvairumą žmonių tarp? Kitų rasių žmonės, suprantama, mano, jogei Adomas buvo sutvertas ant jų paveiklo, ir traukia pečias žiurėdami į mane. Klausimas labai keblus, reikia tai pripažinti. Taip vadinami mokslininkai, bandys jums tai išsiaiškinti skirtingomis aplinkybėmis, masto skirtingumu ir tikstančiu kitų dalykų, kurie nelengva suprasti. Aš tą apsirėškiančią išaiškinsiu jums labai paprastai: jūs visi mane suprasite. Jeigu dabar pasaulyj randasi keturios skirtingos rasės — juoda, raudona,

na, geltona ir balta — tai tas yra todėl, kad Dievas sutvėrė keturis Adomus: baltą, geltoną, juodą ir raudoną. Verte A.

LAISVOS MINTIS.

Žmogus nežino to, ko jie nežino.

Pasaulyj nėra religijos be karbunkos.

Didžiuma baltųjų žmonių yra ištikrųjų juodi: jie tik nešioja išvirkščius kailius.

Jeigu Dievas kada nors užsimanytų padaryti stebuklus, tai tegul jis padaro sekamus dalykus: besparnį pakštį, kuris galėtų lėkti; ugnį, kuri paverstų vandenį į ledą; ir, virš visko, tegul apdovanoja kunigą sveiku protu.

Kai kurie žmonės yra tolygūs apuokams: skaitomi protingais todėl, kad jie užsimerkia, kada išvysta šviesą.

Kur yra tas dangus, į kurį nužengė Kristus? Man labai norėtųsi tatau sužinoti. Mano manymu, kuomet Kristų nuėmė nuo Kryžiaus, jis buvo negyvas ir niekur negalėjo keliauti.

Taip jau sunku yra įtikinti gerą kataliką, kad jis negali surasti, nei dangų, nei ant žemės, nė vieno to dalyko, apie kurį kalba bažnyčia, — kaip įtikinti mormaną, jogei jo religija yra humbugas.

Sėyras katalikas yra priešingas visam tam, kas yra priešinga bažnyčiai. Apie laisvamnybės siekius jis neturi mažiausio supratimo. Praeitės istorija, kurią jis žino, gali būti surašyta ant nago vieno piršto. Visos duris, kurios veda prie šviesos, jam yra uždarytos. Kunigas užrakino tas duris, o raktus nuo jų susidėjo sau į kišenių.

—L. K.

MINYSKA

Jinai buvo šėyra, dora, gera. Svieta mar-nastis jai nerupėjo. Meilė, bučiniai, glamo-nėjimos jai buvo nežinomi. Vyro neprisi-leisdavo prie savęs arčiau penkių žingsnių.

Ir ji mirė.

Priėjo prie dangaus vartų. Šv. Petras nuo tolo ją pažino.

—Žinau aš tave. Tu gyvenai šėyrai, do-ra, gerai. Tu nesusitėpei gyvenimo verpe-te. Tavo gyvenimo knyga balta; jokių nusi-dėjimų nėra užrašyta joje. Eikš į dangų

Ir jinai atsidūrė danguje.

Šventieji sėdi ir iš kantičkų giesmes gie-da.

Ji priėjo prie vieno šventojo.

—Ar čia neužvedama romanai, nesimy-lima, nesibučiuojama?

—Ne, ne, geroji! Čia nėra tų pagundų. Tu be to apsiėjai visą savo gyvenimą, o da-bar tavęs niekas nebeišves iš kelio. Reika-lauk dabar sau atlyginimą už savo nuopel-nus.

—Jeigu tatau yra dangus, — muliudusiai tarė ji, — ta aš noriu tik vieną atlyginimą: duok man porą dienų vakacijoms, idant aš galėčiau aplankyti pragarą...

—K. Purvabrėdis.

TIKĖJIMAS IR VILTIS.

Kartą aš užsimaniau įtikinti kunigą, kad jisai netiki į Dievą. Pirm visko aš paklau-siau jo:

—Ar jūs tikite, kad ant Marso auga kuku-ruzai?

Jis atsakė, kad nežina.

—Bet ar jūs galėtumėte tikėti, jeigu norėtumėte, nors ir nežinotumėte?

—Aš nieko nežinau apie tai, — atsakė ku-nigas.

—Bet jeigu jūs negalite tikėti į tai, apie ką nieko nežinote, kaip gi jūs galite tikėti į Dievą?

—Evoliucijos procesas parodo, jogei yra Dievas.

—Ar jūs tikite, kad kadaise žemės buvo gazo formoj?

Jis atsakė, kad tikįs.

—Ar jūs tikite, kad žemė buvo daug di-desnė?

—Taip.

—Ar jūs tikite, kad gazas talpino savyj-garą, kuris atvėses stovės vandenių?

—Taip.

—Ar jūs tikite, kad žemė atšalo, susitrau-kė ir padarė didelį spaudimą ant centro?

—Taip.

—Taip didelį, jogei žemės paviršius liko iškeltas ir kalnai suformuoti?

—Taip.

—Ar jūs tikite, kad vanduo turėjo pripil-dyti slėnius ir tuo pačiu padaryti juras?

—Taip.

Paskui mes kalbėjome apie gyvūnų vys-tymąsi įvairiose apylostyse, ir jis į visą tai tikėjo, bet pridūrė:

—Viskas vystėsi pagal Dievo planą.

—Bet juk mes niekur negalėjome surasti Dievo. Jūs tik daleidžiote, kad jis yra. Jūs taip jau daleistute, kad kukuruzai auga ant Marso, jeigu tai turėtų ką nors bendra su amžinastim.

Toliau aš privedžiau tokią iliustraciją. Daleiskime, mes atsidurtume laukė, užklo-tame sniegu. Po ilgo bastymos susektume pėdsakus. Tie pėdsakai testųsi daug mylių. Bet galų gale jie dingsta. Nėbėra sniego. Pė-dsakai nebegalima surasti. Jūs sakote, kad tai Dievo planas; o aš — aš nežinau.

Jis tarė:

—Mes nebesurandame pėdsakų todėl, kad sniego nėra; pėdsakai yra, bet mes jų ne-matome.

Aš pasitenkinau. Krikščionys negali at-skirti tikėjimo nuo vilties. Niekas netiki, kad yra Dievas; tai tik viltis. Niekas neti-ki, kad yra dangus arba pragaras; tai tik viltis. Man dar neteko matyti žmogaus, kuris rengtųsi eiti pragarą; bet man teko matyt daug tokių žmonių, kurie tikisi, kad jų kaimynai svils amžinoj ugnij. Žmogus sutvėrė iš vilties dangų ir Dievą del savęs, o pragarą ir velnią del savo priešo.

—S. W. Ives.

JUOKAI

Su pačiu ponu.

Gulėjo laisvamanis ant mirties patalo. Liko pašauktas kunigas, kad atvestų jį ant gerio kelio.

—Aš, Dievo tarnas, atėjau priruošti jus į amžiną kelionę, — tarė kunigas, įeidamas į ligonio kambarį.

—Klausykite, aš tuoj keliausiu pasimatyti su pačiu ponu ir todėl su jo tarnais nenoriu turėti nieko bendra, — atsakė laisvamanis.

Aš nesutvėriau.

Į seserų mokyklą atsilaikė kunigas.

—Mažylk, kas sutvėrė pasaulį, — kreipėsi jis į vaiką.

—Aš... aš... nesutvėriau, — atsakė persigandęs vaikas.

Tikybės lekcija.

Mokykloje kunigas išguldinėjo tikybą.

—Kristus pasakė, kad jeigu kas užduos mums per vieną žandą, tai mes turime atsukti kitą.

—O jeigu kas pabučiuos į vieną skruostą, tai ką mes turime daryti? — užklausė mokinė.

Advokato patarimas.

Vieno žydėlio sunus įsimylėjo į krikščionę ir butinai užsispyrė ją vesti. Tėvas priešinosi. Tuosyk sunus, činė grasinti.

—Jeigu geruoju nepavelsi man vesti, tai aš priimsiu krikščionių tikėjimą. Tada, pagal įstatymus, galėsiu atimti iš tavęs pusę turto.

Nusiminė žydėlis. Galop, nuėjo pas advokatą paklausti, ar yra tokis įstatymas, kuriuo sunus grasino.

—Taip, yra, — atsakė advokatas. —Bet jeigu jūs man duosite šimtą dolerių, aš suteiksiu jums patarimą, kaip pasielgti, kad sunus negalėtų atimti pusės turto.

Žydėlis žnielai sutiko.

—Brūmkite ir jūs krikščionių tikėjimą. Tuisyk, jūsų sunus nieko nepes, — patarė advokatas.

“Hooverizing” jų nepaliečia.

Imk ją.

—Jūs norite apsivesti su mano dukteria? Gerai. Bet kokis jūsų materialis padėjimas? Ar tie namai, kuriuose gyvenate, priklauso jums?

—Ne, jie nepriklauso man. Bet užtai aš turiu penkis tonus anglių.

—Imk ją, aš sutinku.

Neteksi ir manęs.

—Brangioji, aš netekau visų savo pinigų.

—Šitaip! Na, sekamas dalykas, kurio tu neteksi, bus tavo brangioji.

Del patyrimo.

—Vadinasi, jūsų vyras atsisako nupirkti jums automobilį.

—Ne visai taip. Jisai sako, kad aš privalanti apsipažinti su mašinų konstrukcija apskritai, ir todėl jis man nupirks siuvamąją mašiną.

Uždavinys.

Kartą jaunas vyras sulikė savo numylėtinės tėvą.

—Mm! Tamsta nori vesti mano dukterį? Juk taip?

—Taip, tamsta. Žinoma, jeigu iš jūsų pusės nebus priešingumo.

—Palaukite valandėlę, — ištarė praktiškas tėvas, — kaip jūsų finansai? Aš noriu žinoti, ar jūs, galėsite užlaikyti šeimyną?

—Aš nežinau, — rimtai atsakė jaunikis. — Tečiau, kiek iš viso jūsų randasi šeimynoj?

Sunkiau.

—Vadinasi, mūsų esava sužiedotu.

—Žinoma.

—Ir aš esu tau pirmoji meilė?

—Ne, brangioji, bet užtai man dabar daug sunkiau įtikti, nekad pirmą kad budavo. Žinai, subrendau.

Jau atidavė.

—Ar jūs atsisakysite paduoti ranką kareiviams, kurie randasi anapus okeano? Klausė kalbėtojas moterų susirinkime.

—Paduoti ranką! — sušuko vieną iš merginų. — Aš savąją atidaviau vienam kareiviui; pirm negu jis išvažiavo už jūrų!

Nevesk į pagundą.

—Širyti, eidamas bažnyčion, aš sutikau kunigą, — pasakojo Petrukas savo mamai.

—Na, ir ką?

—Jis užklausė manęs, ar aš nelošiu kortomis šventadieniais.

—O ką tu jam atsakei?

—Atstok nuo manęs, šėtone, ir nevesk į pagundą!

Galimybė.

—Jūs sakote, kad pragyvenote keturias dienas be valgio?

—Taip, poni.

—Dievaži! Nejaugi jūs neišalkote?

Telsme.

Telsėjas: Aš matau niekšą tavo veide. Kaltinamasai: Ištikrųjų? O aš ir nežinojau, kad mano veidas yra veidrodis.

NAUJA KNYGA

„Kunigų-Minikų Darbai Filipinuose“ — ši knyga yra viena iš svarbiausių laisvamaniško turinio knygų. Joks inteligentiškas darbininkas be jos apsieiti negali. Joje randasi faktai, grynai kaip auksai. Ši knyga anot kunigo Mockaus, — „tai yra aštrus dalgis kunigams“.

Lietuvių Laisvamanių Federacija išleidžia šią knygą užtvėrė vieną iš plačiausių spragų laisvamanybės srityj. Kaina jos visai maža — tik 35 centai. Reikalaukite visi adresuodami: „KARDAS“,

1443 N. Paulina St., Chicago, Ill. P.S. — Mes taipgi reikalaujame agentų visose lietuvių kolonijose, idant imtusi plinti augščiau minėtą knygą — „Kunigų-Minikų Darbai Filipinuose.“ —Adm.

KAS TAI YRA RELIGIJA?

(Nauja knyga)

Šios knygos vertė yra lyginama su auksu. Jos autorius yra įžymus rašėjas — P. Popov. Šitoj knygoj yra aiškiai aprašoma apie religiją ir jos vystymąsi žmonių gyvenime. Todėlgi, mes patariam šią knygą įsigyti kiekvienam norinčiam žinoti apie religiją — „Kas Tai Yra Religija“. Knyga didelė — virš 400 puslapių. Kaina apd. \$2.00. Reikalaukite: „KARDAS“,

1443 N. Paulina St., Chicago, Ill.

NAUJI REVOLIUCIJOS PAVEIKSLAI

Puikūs Rusijos revoliucijos paveikslai, kuriuose atvaizdinama caro nuo sosto nuvertimas ir tt. Nei viena darbininkiška šeima neprivalo atsilikti nuo papuošimo savo namo šiais gražiais darbininkiškais paveikslais. Kaina vos tik 25c. Reikalaukit tuoj:

„KARDAS“,

1443 N. Paulina St., Chicago, Ill.

PRENUMERATORIŲ DOMAI

Draugai, katrie esat gavę laišką nuo „Kardo“ adm. su paragininu, idant atsinaujintumėt „Kardo“ prenumeratą — pasiskubinkite tai padaryti. Neatsinaujinusiems „Kardo“ prenumeratos ši mėnesį „Kardas“ bus sulaikytas nuo siuntinėjimo ant toliau.

Draugiškai, „Kardo“ Adm.